

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Glabušovce na roky 2023 – 2030

Obec Glabušovce

Názov:	
PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE GLABUŠOVCE NA ROKY 2023 - 2030	
„AKTUALIZÁCIA“	
Plánovacie obdobie	2023 – 2030
Schvaľovací orgán	<i>zastupiteľstvo obce Glabušovce</i>
Územné vymedzenie	<i>Banskobystrický samosprávny kraj, okres Veľký Krtíš, Obec Glabušovce</i>
Dátum schválenia	12/2023
Dátum schválenia pôvodného dokumentu	<i>15.10.2014 uznesením č. 41/2014 a predĺžený dňa 27.9.2021 uznesením č. 22/2021 do konca roku 2023</i>
Koordinátor tvorby aktualizácie PHRSR	<i>Centrum prvého kontaktu pre podnikateľov, J. A. Komenského, Veľký Krtíš</i>
Publikovaný	https://www.glabusovce.sk/
Verzia	1.3

OBSAH

ÚVOD	4
1. ANALÝZY A ZHODNOTENIE VÝCHODÍSK PRE ROZVOJ OBCE	7
1.1. Širšie územné väzby a poloha obce	7
1.1.1. Priemet územno-plánovacích dokumentov	8
1.1.2. Prírodné pomery	9
1.1.3. Životné prostredie	11
1.2. História, osídlenie, urbanistický vývoj	12
1.2.1. Historický vývoj obce	12
1.2.2. Kultúrne dedičstvo	13
1.2.3. Architektúra	14
1.2.4. Bývanie	15
1.3. Technická infraštruktúra	16
1.3.1. Doprava	16
1.3.2. Vodné hospodárstvo	17
1.3.3. Energetika	17
1.3.4. Telekomunikácie	17
1.4. Sociálna infraštruktúra	18
1.5. Hospodárska základňa	19
1.5.1. Priemyselná výroba	19
1.5.2. Nerastné suroviny a prírodné zdroje	20
1.5.3. Poľnohospodárstvo a pôda	20
1.5.4. Rekreácia a cestovný ruch	21
1.6.1. Obyvateľstvo	22
1.6.2. Kluby, združenia a spolky	26
1.6.3. Športové aktivity	27
1.7. Trh práce	27
1.8. Financovanie obce	31
1.9. <i>Ex-post</i> hodnotenie predchádzajúceho dokumentu	31
2. STRATEGICKÁ, NÁVRHOVÁ ČASŤ	31
2.1. SWOT analýza, STEEP analýza	32
2.2. Problémová analýza	34
3. PROGRAMOVÁ A REALIZAČNÁ ČASŤ	35
3.1. Stanovenie cieľov	35
3.2. Strategický cieľ a špecifické ciele	35
3.3. Rozpracovanie rámcových aktivít obce	38
3.3.1. Súhrnný prehľad projektov obce Glabušovce na roky 2023 – 2030	40
3.5. Postup pri implementácii	44
3.6. Systém monitorovania a hodnotenia	44
4. FINANČNÁ ČASŤ	46
ZÁVER	51
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	52

Úvod

“PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE GLABUŠOVCE“ (ďalej len PHRSR) bol vypracovaný ako strategický plánovací dokument pre udržateľný rozvoj obce. Je aktualizáciou už pred tým vypracovaného Programu obce na roky 2014 – 2020. Výstupom je komplexný audit rozvojového potenciálu v území zhrnutý formou SWOT analýzy, na základe ktorého je zadefinovaný návrh možností rozvoja obce s využitím dostupných miestnych zdrojov a návrh na konkrétne projekty a programy. Program bol spracovaný metódou interaktívneho plánovania, kde do tvorby a pripomienkovania tohto dokumentu bola zapojená nielen samospráva, ale aj občania, neziskové združenia a podnikatelia. Cieľom PHRSR je navrhnúť takú predstavu o rozvoji obce, ktorá vyjadruje ekonomické a sociálne záujmy jej občanov a zároveň je v súlade s prijatými nadradenými koncepciami vyššej úrovne. Táto stratégia je otvoreným dokumentom a podľa potreby obce bude priebežne aktualizovaná a dopĺňovaná.

Druhá aktualizácia Programu obce Glabušovce bola spracovaná a schválená zastupiteľstvom v roku 2014 s predĺženou platnosťou do roku 2023. Rok 2021 je rokom zásadných zmien v oblasti podpory regionálneho rozvoja. Začína sa nové programové obdobie v rámci politiky súdržnosti Európskej únie na roky 2021 - 2027. Z tohto dôvodu sa obec Glabušovce rozhodla spracovať aktualizáciu predchádzajúceho programu a zabezpečiť tak podmienky pre ekonomický rozvoj obce, ktorá bude schopná efektívne využívať všetky zdroje - prírodné, kultúrne, finančné aj ľudské. Nový PHRSR je navrhnutý na programovacie obdobie rokov 2021 – 2027 s platnosťou do roku 2030.

Spracovanie rozvojového dokumentu bolo motivované predovšetkým potrebou koncepcného cieľavedomého a transparentného riadenia a rozhodovania v snahe čo najefektívnejšie riešiť problémy a výzvy rozvoja obce. Rozvojový strategický dokument má pre obec veľký význam pre získanie zdrojov zo štátneho rozpočtu a doplnkových zdrojov pre rozvojové projekty obce. Je však dôležité, že využiteľnosť dokumentu nie je obmedzená iba na získanie zdrojov EÚ, pretože strategické plánovanie v sebe obsahuje ciele a priority, ktoré nie je možné riešiť iba s využitím fondov EÚ, ale pre ich realizáciu sú k dispozícii aj iné finančné zdroje – nadácie, štátne dotácie, vlastné zdroje a pod. PHRSR na roky 2021 – 2030 je vypracovaný v súlade so zákonom 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. Tento zákon ustanovuje ciele a podmienky podpory regionálneho rozvoja, upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy, vyšších územných celkov, obcí a ďalších subjektov územnej spolupráce a podmienky na koordináciu a realizáciu regionálneho rozvoja.

Vypracovanie a následná realizácia návrhov strategického rozvojového dokumentu je zložitý proces, náročný na koordináciu, odborné vedomosti a zabezpečenie množstva väzieb. Pri jeho príprave je nutné zohľadniť množstvo dokumentov, ktoré tvoria určitý strategický alebo legislatívny rámec a majú nadradený charakter.

Ide hlavne o väzby na tieto dokumenty:

- strategické a programové dokumenty SR a EÚ,
- príslušné odvetvové politiky,
- aktuálna legislatíva pre jednotlivé riešené oblasti,
- platná územno-plánovacia dokumentácia rôznych stupňov

Spracovanie PHRSR sa z metodického hľadiska riadilo najmä:

- zákonom č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov

- Metodikou inštitucionálneho rámca tvorby verejných stratégií schválenou uznesením vlády SR č.197/2017 a nadradenými programovými dokumentmi
- Metodikou na vypracovanie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, verzia 2.0. Bratislava: MDVRR, 2015.
- Metodikou tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja, 2020

Zohľadňuje ciele a priority ustanovené v PHSR Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2022 – 2030.

Pri spracovaní strategického programu boli rešpektované zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky a princípy regionálnej politiky Európskej únie zakotvené najmä v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde. Vypracovaný dokument rešpektuje Partnerskú dohodu Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027, ktorá je programovacím dokumentom na čerpanie finančných zdrojov z fondov EÚ (aktuálna verzia k dátumu spracovania dokumentu) a Operačný program Slovensko na programové obdobie, pracovné verzie.

Štruktúru programu rozvoja obce tvorí analytická, strategická, programová, realizačná a finančná časť. Hlavnými zdrojmi informácií pre analytickú časť plánu rozvoja obce sú údaje poskytnuté Krajskou správou Štatistického úradu v Banskej Bystrici – Mestská a obecná štatistika, RegDat a výsledky sčítania obyvateľov z roku 2011 a 2021, ktoré predstavujú exaktné vstupy. Ďalším významným zdrojom informácií sú údaje zhromaždené riešiteľskou organizáciou počas terénneho prieskumu v obci, údaje z odbornej literatúry a údaje poskytnuté predstaviteľmi obce.

Dôležitým prvkom strategického plánovania je zapojenie verejnosti – občanov, neziskových organizácií, škôl, podnikateľov. Tento aspekt bol pri spracovaní dokumentu plne rešpektovaný. Tiež bol ex-post zhodnotený predchádzajúci Program rozvoja obce na obdobie rokov 2014 – 2020. Prehľad zrealizovaných projektov sa nachádza v samostatnej tabuľke.

Analýza	Stratégia	Program	Implementácia
↓	↓	↓	↓
<p>Východisková situácia obce Vybavenosť obce Dostupné zdroje</p>	<p>Definovanie problémov Hlavné smery rozvoja Stanovenie cieľov</p>	<p>Opatrenia a aktivity Merateľné ukazovatele</p>	<p>Akčný plán Monitoring a hodnotenie Finančný plán Zdroje financovania</p>

Socio-ekonomický profil okresu Veľký Krtíš, spracovaný Banskobystrickým samosprávnym krajom k 11/2020,

link na dokument: <https://www.bbsk.sk/Portals/0/Users/052/64/564/Socio-ekonomick%C3%BD%20profil%20okresu%20Ve%C4%BEk%C3%BD%20Krt%C3%AD%C5%A1.pdf>

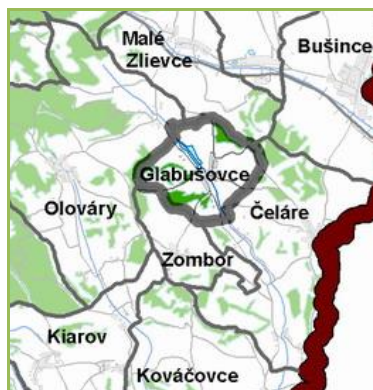
- Socio-ekonomická situácia v okrese je nepriaznivá
- Obyvateľstvo okresu je koncentrované v mestách Veľký Krtíš a Modrý Kameň a v ich okolí.
- Dopravná dostupnosť je slabšia. Problémom je aj zlý stav cestnej siete.
- 31 % územia tvoria lesy, 62 % poľnohospodárska pôda.
- V minulosti významné náleziská hnedého uhlia.
- Okres má potenciál pre ďalší rozvoj priemyslu s využitím vlastného ľudského aj materiálového kapitálu.
- Cestovný ruch je menej rozvinutý. Bohatý výskyt termálnych prameňov v okrese.

Zhrnutie socio-ekonomického profilu okresu Veľký Krtíš:

- Doprava - Cestnú sieť v okrese Veľký Krtíš tvorí 44,338 km ciest I. triedy, na ktorých sa nachádza 19 mostov; 94,285 km ciest II. triedy so 49 mostami a 231,627 km ciest III. triedy s počtom mostov 74. Hustota cestnej siete je 0,437 km/km². Z hlavnej prehliadky ciest v roku 2020 vyplýva, že v nevyhovujúcom alebo havarijnom stave je 52 % ciest, čo predstavuje zlepšenie oproti roku 2019.
- Sociálne služby - V zariadeniach sociálnych služieb je k dispozícii 304 miest pobytovou formou a 190 miest ambulantnou formou. Z hľadiska druhu poskytovaných služieb, najvyššie zastúpenie majú opatrovateľské služby, ktoré poskytuje 26 poskytovateľov.
- Vzdelávanie - V okrese sa nachádza 37 materských škôl, 14 základných škôl, 3 stredné odborné školy a 1 gymnázium. V šk. roku 2019/2020 navštevovalo celkovo materské školy 971 detí, základné školy 2 807 žiakov a stredné školy spolu 874 študentov. Počty žiakov na materských a základných školách vzrástli oproti školskému roku 2015/2016. Stredné školy však zaznamenali za toto obdobie pokles počtu žiakov.
- Kultúra - Na území okresu sa nachádza podľa Štatistického úradu SR 37 verejných knižníc, 3 múzeá a 1 stále kino. Spomedzi všetkých okresov kraja sídli v okrese Veľký Krtíš najvyšší počet verejných knižníc.
- Zdravotníctvo - Najväčším prevádzkovateľom zdravotnej starostlivosti v okrese je Všeobecná nemocnica s poliklinikou, n.o. Veľký Krtíš, v ktorej sa nachádza 14 ambulancií a poskytuje 122 lôžok.

1. Analýzy a zhodnotenie východísk pre rozvoj obce

1.1. Širšie územné väzby a poloha obce

Zdroj: ŠÚ SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

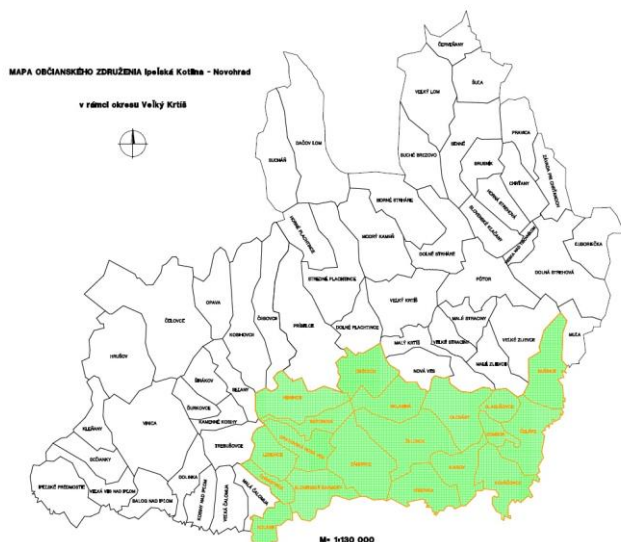
Prístup Leader

Os vychádza z európskej iniciatívy Leader. Akronym LEADER znamená Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale (spájanie aktivít, ktoré podporujú hospodársky rozvoj vidieka). Cieľom je zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach a zlepšenie ekonomickej príležitosti a sociálnych podmienok vidieckeho obyvateľstva. Tento cieľ sa v podmienkach SR bude naplňovať prostredníctvom realizácie integrovaných stratégií rozvoja územia, v rámci ktorých sa budú realizovať projekty jednotlivých žiadateľov. Integrovanú stratégiu rozvoja územia pre určité územie vypracuje miestna akčná skupina (MAS), prostredníctvom ktorej sú do praxe zavádzané princípy prístupu Leader.

Cieľom prístupu Leader je podporovať obyvateľov vidieckych oblastí, aby na základe vzájomnej spolupráce na báze partnerstva prekonali nové problémy, ktorým vidiecke oblasti čelia, aby sa zamysleli nad dlhodobým potenciálom svojich oblastí a implementovali spoločne vytvorené integrované, vysoko kvalitné a originálne stratégie trvalo udržateľného rozvoja svojho územia.

V programovom období 2007 - 2013 fungovalo MAS Partnerstva Krtíšskeho Poiplia, ktorého obec už vtedy bola členom. V roku 2014 sa členovia MAS Partnerstva Krtíšskeho Poiplia rozhodli, že založia 2 nové občianske združenia. Celý proces bol ukončený registráciou Občianskeho združenia Ipeľská kotlina - Novohrad (*d'alej len IKN*) dňa 27.03.2015. Od tej doby obec Glabušovce patrí do občianskeho združenia IKN, ktorý získal štatút MAS.

Územie Občianskeho združenia tvoria 2 mikroregióny (mikroregión Údolie Čebovského potoka, mikroregión Ipeľská dolina), ktoré sú súčasťou okresu Veľký Krtíš, kde zaberajú jeho celú juhozápadnú časť.

Zdroj: MAS IKN

1.1.1. Priemet územno-plánovacích dokumentov

Dôležitý predpoklad pre riešenie investičných rozvojových zámerov predstavujú územnoplánovacie dokumentácie a územnoplánovacie podklady. Medzi najdôležitejšie nadradené dokumenty patria:

- **Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KURS)**

KURS je územnoplánovacia dokumentácia celoštátneho významu, ktorá navrhuje nadradené rozvojové osi, hierarchiu sídiel, systémy technickej a sociálnej infraštruktúry. Podľa tohto dokumentu z hľadiska sídelnej štruktúry územím mikroregiónu neprechádza žiadna sídelná rozvojová os ani komunikačno-rozvojová sídelná os, avšak jeho územie leží v dosahu veľkokrtíšskeho ťažiska osídlenia (ťažisko osídlenia tretieho stupňa). Samotná obec Glabušovce patrí podľa platného znenia ÚPN-VÚC Banskobystrického kraja do skupiny centier šiestej skupiny (centrá miestneho významu).

Územný plán VÚC Banskobystrického kraja

Nadradenou územnoplánovacou dokumentáciou pre ÚPN obce Glabušovce je ÚPN VÚC Banskobystrický kraj v znení Zmien a doplnkov z r.2014. Tento dokument vo svojej záväznej časti určuje niektoré všeobecné podmienky pre rozvoj miest a obcí, ako aj konkrétne regulatívy vzťahujúce sa k riešenému územiu. Tieto výstupy sú záväzným dokumentom pre riešenie ÚPN obce Glabušovce aj pre definovanie projektových zámerov v PHRSR obce.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja BBSK na roky 2022 - 2030

VÚC Banskobystrický kraj má vypracovaný aktuálny program. Má stanovené 4 priority, priorita č. 1 Konkurencieschopná a udržateľná ekonomika, priorita č. 2 Zelený kraj pre budúce generácie, Priorita č. 3 Zdravá, vzdelaná a súdržná spoločnosť, Priorita č. 4 Prepojený kraj, ktoré sa ďalej vetvia na 10 strategických cieľov a 52 špecifických cieľov. Dvojročným aktívnym zberom projektových zámerov z územia Úrad BBSK k 11. 2. 2022 zozbieral spolu 3 714 projektových zámerov, z ktorých 1 553 nemalo uvedenú sumu odhadovaných nákladov. V tomto zásobníku sú zahrnuté aj kľúčové projekty BBSK. Zásobník projektov je živý a neustále sa aktualizuje a upresňujú sa údaje pri jednotlivých projektoch, ako napr. stav pripravenosti, sumy atď. Strategicko-plánovací región okresov Lučenec, Veľký Krtíš a Poltár a jeho Kooperačná rada vybrala na svojom zasadnutí 6. 12. 2021 tieto skupiny projektov ako prioritné pre SPR okresov. Lučenec, Veľký Krtíš

a Poltár. Za okres Veľký Krtíš patrí medzi vybrané projekty v území s podporou kooperačnej rady SPR „Veľkokrtíšska vína cesta“.

Územný plán obce Glabušovce

Obec Glabušovce nemá v súčasnosti vypracovaný ani rozpracovaný územný plán. Uvažuje do budúcnosti so zadaním vypracovania tohto dôležitého dokumentu.

1.1.2. Prírodné pomery

Poloha

Obec leží v plytkej doline Ipeľskej kotliny. Juhovýchodná časť veľkokrtíšskeho okresu, kde obec Glabušovce patrí, má prevažne pahorkatinný charakter, povrch chotára tvoria uloženiny z mladších treťohôr. Susedí s katastrálnymi územiaми obcí Bušince, Malé Zlievce, Olováry a Čeláre. Nadmorská výška v strede obce je 175 m n. m. a v chotári 168 – 280 m n. m. Výmera katastrálneho územia obce je 450,78 ha a v roku 2006 mali Glabušovce 112 obyvateľov. Domy v obci boli vybudované na brehu Glabušovského potoka, ktorý pramení nad obcou. Naprieč dedinou preteká v dĺžke 300 metrov a do rieky Ipeľ ústí pri osade Peťov. Od okresného mesta je obec vzdialená 15 km.

Geomorfológia

Južná časť okresu má nížinný charakter a geograficky patrí do Juhoslovenskej nížiny. Prírodnou štátnou hranicou je rieka Ipeľ. Samotná Ipeľská kotlina je najúrodnejšou oblasťou okresu Veľký Krtíš. Poloha a dobré klimatické podmienky predurčujú región pre poľnohospodársku výrobu a rozvoj cestovného ruchu. Glabušovce ležia v plytkej dolinke Ipeľskej kotliny. Nadmorská výška v strede obce je 175 m n. m. a v chotári 168–280 m n. m. Pahorkatinný povrch chotára tvoria uloženiny z mladších treťohôr.

Pedológia

Poľnohospodársky produkčný potenciál je daný chemickými, biologickými a fyzikálnymi vlastnosťami poľnohospodárskej pôdy v danom území. Tieto vlastnosti sú zakódované v bonitovaných pôdno-ekologických jednotkách.

Z hľadiska produkčného potenciálu, pôdy patria podľa Pôdno-ekologickej rajonizácie Slovenska do oblasti kotlín nižšieho stupňa vymedzenej Ipeľskou kotlinou.

Z 19 možných asociácií sa v obci vyskytujú

- nivné pôdy (fluvizeme) karbonátové – pôdy tejto asociácie sa vytvárali na karbonátových aluviálnych sedimentoch,
- lužné pôdy (čiernice) černoziemné a černoze – vyskytujú sa ojedinele v okolí obce,
- hnedozemné pôdy – sú to pôdy nížin a pahorkatín, ktoré vznikajú na sprašiach, sprašových hlinách, prípadne svahovinách

Klíma

Predmetná oblasť patrí z hľadiska všeobecnej klimatickej klasifikácie do teplého klimatického okrsku A₃. Tento klimatický okrsk charakterizuje teplá klíma, kedy evidujeme viac ako 50 letných dní do roka, mierna zima, mierne suchá klíma. Letné dni, s maximálnou teplotou vzduchu +25°C a viac, sa môžu v nadmorskej výške do 200 m vyskytnúť od konca marca do začiatku októbra a v júli ich je v priemere do 22 dní a za rok v priemere do 75 dní. Mrazové dni sa v nadmorskej výške do 200 m vyskytujú od prvej polovice septembra do konca mája, v januári je tam priemerný počet mrazových dní 26, v apríli a v októbri 5. Počet mrazových dní sa s nadmorskou výškou príliš nemení, v dolinách na severe je však vyšší. Počet ľadových dní (s celodennou teplotou vzduchu pod bodom mrazu) je v nadmorskej výške do 200 m v priemere v januári 13, v marci a v novembri 1 deň. Riešené územie má relatívny dostatok zrážok z hľadiska vlhovej zabezpečenia iba v chladnom polroku a mierny nedostatok zrážok v teplom polroku.

Vodstvo

Glabušovský potok je potok v Ipeľskej kotliny, na území okresu Veľký Krtíš. Je to pravostranný prítok Ipeľa, ktorý meria 9,5 km. Vzniká v Pôtorskej pahorkatine na úpätí Olovárskeho vrchu (326,5 m n. m.) v nadmorskej výške okolo 200 m n. m. Na hornom toku (po osadu Potôčik) často vysychá.

Tečie juhovýchodným smerom, na dolnom toku južným smerom, napája vodnú nádrž Glabušovce a následne preteká rovnomennou obcou. Sprava priberá Zomborský potok, tečie cez Kirt' a pri osade Peťov sa vlieva do Ipľa v nadmorskej výške cca 148 m n. m.

V k.ú. obce sa nachádza vodná nádrž Glabušovce, ktorá sa využíva na chov rýb a na letný cestovný ruch.

Lesná vegetácia

Lesné porasty boli v minulosti silne ovplyvnené ľudskou činnosťou. Značná časť územia bola odlesnená a les bol premenený na pasienky a ornú pôdu. Druhá štruktúra pôvodných lesných porastov bola nevhodným hospodárením a výberom drevín zmenená. Veľkú časť územia tvoria agátové a dubové lesy na úbočiach. V súčasnosti zaberajú lesy v riešenom území iba 54,44 ha, čo tvorí 12,1 % z celkovej rozlohy. Z toho vyplýva, že lesnatosť v riešenom území je iba nepatrná. Celé katastrálne územie spadá do LHC Nová Ves. Hlavný lesný závod sa nachádza v Krupine a lesná správa v Modrom Kameni. Podľa vegetačných lesných stupňov môžeme zaradiť dané katastrálne územie do 1.lesného vegetačného stupňa (dubový).

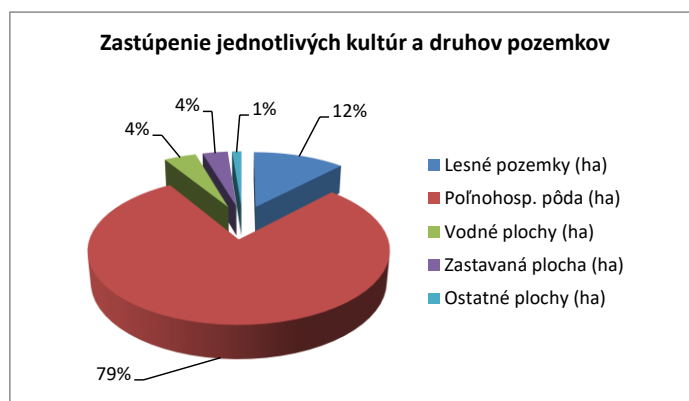
Zastúpenie jednotlivých kultúr a druhov pozemkov v obci Glabušovce:

Celková výmera (ha)	Lesné pozemky (ha)	Poľnohospodárska pôda (ha)	Vodné plochy (ha)	Zastavaná plocha (ha)	Ostatné plochy (ha)
450,78	54,44	356,7	19,08	14,97	5,57

Zdroj: ŠÚ SR – KS B. Bystrica, RegDat 2012

Graf č. 1 dokumentuje zastúpenie jednotlivých kultúr a druhov pozemkov v obci Glabušovce. Dominantné zastúpenie má poľnohospodárska pôda, ktorá tvorí 79 % z celkovej výmery pôdy. Nasledujú lesné pozemky s 12 % zastúpením, zastavané plochy a vodné plochy s 4 % zastúpením. Ostatné plochy tvoria 1% z celkovej výmery pôdy.

Graf č. 1

Ochrana prírody a krajiny

Okres Veľký Krtíš má v porovnaní s ostatnými regiónmi SR malé množstvo vyhlásených chránených území. Vyhlásené chránené územia zahŕňajú podstatnú časť ekologicky najcennejších častí prírody týchto okresov. Rovnako to platí aj o územiach označovaných ako ekologicky významné segmenty krajiny. V rámci starostlivosti o chránené územia nie sú zatiaľ spracované programy starostlivosti resp. osobitné režimy ochrany. Taktiež v rámci starostlivosti o chránené druhy neboli vypracované osobitné režimy ochrany. Vzhľadom k týmto údajom je nanajvýš dôležité

rešpektovať aktuálne zákonné normy v oblasti ochrany prírody a krajiny, realizovať opatrenia navrhované v odborných dokumentoch (R-ÚSES apod.) a zároveň sa venovať oblasti prevencie, výchovy a vzdelávania.

Vyhlásené chránené územia

V riešenom území sa nenachádzajú žiadne vyhlásené chránené územia, ani územia navrhované na vyhlásenie.

Základnou súčasťou európskej politiky pri ochrane biodiverzity a ekosystémov je úplná realizácia sústavy NATURA 2000, ktorá má vytvoriť súvislú európsku sieť osobitne chránených území, ktorú budujú členské krajiny nezávisle na národných sústavách chránených území. Na území obce Glabušovce sa nevyskytuje územie siete NATURA 2000.

1.1.3. Životné prostredie

Ochrana životného prostredia spočíva v ochrane jednotlivých jeho zložiek, v minimalizácii negatívnych vplyvov na životné prostredie a v rešpektovaní princípov trvalo udržateľného rozvoja. Povinnosť chrániť všetky zložky životného prostredia je zakotvená v rade zákonných opatrení, z nich najvýznamnejšie sú :

- Zákon NR SR č.127/1994 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení nesk. predpisov,
- Zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí v znení nesk. predpisov,
- Zákon č. 525/2003 Z. z. o štátnej správe starostlivosti o životné prostredie v znení nesk. predpisov,
- Zákon č. 478/2002 Z.z. o ochrane ovzdušia v znení nesk. predpisov,
- Zákon č. 401/1998 Z.z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia v znení nesk. predpisov,
- Zákon č. 223/2001 Z.z. o odpadoch v znení nesk. predpisov,
- Katalóg odpadov v znení nesk. predpisov.

V oblasti životného prostredia patria k samostatne sledovaným tieto zložky:

- Ovzdušie, pôda, voda, odpady, hluk a vibrácie, žiarenie
- Ich stav významnou mierou vplýva aj na stav zdravotného stavu obyvateľstva. V riešenom území patrí k najviac zaťaženým zložkám voda a pôda, a to z dôvodu absencie likvidácie odpadových vôd a ako dôsledok vplyvu intenzívneho poľnohospodárstva. Samostatnou zložkou sú odpady.

Znečistenie ovzdušia je taký stav, kedy najvyššie prípustné koncentrácie škodlivých látok v ovzduší sú prekročené. Na stave znečistenia ovzdušia sa podieľajú vplyvy globálne (diaľkový prenos znečisťujúcich látok) i lokálne (emisie z miestnych zdrojov znečistenia ovzdušia).

Medzi hlavné miestne zdroje znečistenia ovzdušia patria v riešenom území:

- lokálne vykurovanie,
- automobilová doprava,
- sekundárna prašnosť spôsobená poľnohospodárskou a stavebnou činnosťou a nedostatočným čistením komunikácií,
- diaľkový prenos

Pôda ako zložka životného prostredia je zároveň základným výrobným prostriedkom odvetvia poľnohospodárstva. Pôdny fond je chránený zákonom c. 307/1992 Zb. o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu.

Základnými zdrojmi znečistenia pôd v riešenom území sú:

- poľnohospodárstvo,
- veľkoplošné hospodárenie so sprievodnými javmi (ťažká mechanizácia, chemizácia, nafta, poľné hnojiská, meliorácie) spôsobuje zmeny štruktúry pôdy a jej biologickú degradáciu,
- vytváraním veľkých osevných plôch došlo k odstráneniu rozptýlenej krajinej vegetácie, čím sa zvyšuje riziko vodnej aj veternej erózie,
- osídlenie so svojimi sprievodnými javmi,

- odpady,
- stavebná činnosť,
- odpadové vody,
- doprava,
- rekreácia,
- lesné hospodárstvo.

Kľúčovým predpisom v **odpadovom hospodárstve** je Zákon č. 223/2001 Z.z. o odpadoch v znení neskorších predpisov. Zákon definuje náležitosti programov odpadového hospodárstva (POH), pôsobnosť orgánov štátnej správy, povinnosti právnických a fyzických osôb, náležitosti nakladania s odpadom, recyklačný fond a i. Jeho vykonávacía vyhláška (283/2001 Z.z.) upravuje niektoré podrobnosti napr. pre obsah POH a pre nakladanie s odpadmi a požiadavky na zariadenia na nakladanie s odpadmi. Od 1. januára 2006 nadobudlo účinnosť ustanovenie zákona o odpadoch, ktoré zakazuje zneškodňovať biologicky rozložiteľný odpad zo záhrad, parkov, cintorínov. Každý pôvodca je povinný triediť bioodpad zo záhrad oddelene od ostatných druhov odpadu a zabezpečiť je ho kompostovanie vo vlastných priestoroch. Znižovanie odpadu jeho separáciou a následným zhodnocovaním je prioritou aj pre obec Glabušovce. Obec je v príprave na zber TKO, zatiaľ sa odpad zbiera do spoločných obecných kontajnerov.

Hluk a vibrácie zhoršujú kvalitu životného prostredia a negatívne pôsobia nielen na zdravie ľudí, ale aj na flóru a faunu. Nebezpečnosť ich pôsobenia spočíva v tom, že v porovnaní s inými negatívnymi faktormi (napr. chemikálie) nezanechávajú žiadne merateľné rezíduá. Stresové pôsobenie hluku sa prejavuje najmä ako sprievodný jav automobilovej dopravy v intraviláne sídla. Riešením je navrhovaný obchvat štátnej cesty mimo obce. Zodpovedajúca hladina hluku na ceste II/527 v súčasnosti predstavuje hodnotu 65,4 dB(A). Izofóna hluku 60 dB(A) je vo vzdialenosti 28 m od osi komunikácie pre zastavané územie.

Žiarenie sa na celkovej radiačnej záťaži obyvateľstva sa podieľa kozmické žiarenie a prirodzená rádioaktivita hornín, hydrosféry a atmosféry. K tomuto prístupujú umelé zdroje (používanie umelých rádioizotopov v medicíne, produkty jadrového odpadu, havárie jadrových elektrární apod.). Najnebezpečnejším z prírodných zdrojov žiarenia je radón, presnejšie jeho dcérske produkty, ktoré sa zachytávajú na prachových časticách vo vzduchu a následne sú vdychované do pľúc, kde sa usadzujú a ožarujú pľúcne tkanivá. V súčasnosti sa venuje pozornosť monitoringu radónového ohrozenia v pôdach, stavebných materiáloch, vodách aj budovách. Požiadavky na obmedzenie radónového ožiarovania sú zakotvené aj v právnych normách. Riešené územie má nízku alebo strednú úroveň radónového rizika.

1.2. História, osídlenie, urbanistický vývoj

1.2.1. Historický vývoj obce

Prvá zmienka o obci je z roku 1297. Jej názov bol Galabuch. Ďalšie staré a cudzojazyčné pomenovania obce boli: Galaboch (1431), Glabošovce (1920); maďarsky Galábocs. Dnešný názov Glabušovce je od roku 1948. Obec patrila rozličným zemepánom (Kačicovcom, Prónayovcom, Beneovcom a i.). Zničili ju Turci, v roku 1554 bola pustá, v rokoch 1554-1594 bola obsadená Turkami, potom sa postupne opäť zaľudnila. V roku 1828 mala 29 domov a 274 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom a vinohradníctvom. V rokoch 1928-1944 bola obec pripojená k Maďarsku.

Celkovo v 20. storočí patrili Glabušovce k najmenším pohraničným obciam modrokamenského okresu. V roku 1919 obec obsadila dočasne Červená armáda Maďarska. Snažili sa aspoň niektoré plochy pripojiť naspäť z Československa k Maďarsku. V roku 1923 vypukol štrajk

poľnohospodárskych robotníkov, do tohto štrajku sa zapojili aj robotníci Bleira Alexandera - veľkostatkára z Glabušoviec. Štrajkujúci chceli zvýšenie plátov, čo sa im nepodarilo presadiť, ich životné podmienky sa nezmenili.

Historický vývoj názvu obce

Glabušovce	1431 Galaboch, 1920 Glabošovce, od 1948 Glabušovce, maďarsky Galábocs
-------------------	---

Symboly obce

Glabušovce

Erb obce – v modrom štíte medzi striebornými, hrotmi nahor smerujúcimi radlicami – lemešom a čerieslo, zlaté plnené vrese, dolu strieborná jedlička, sprevádzaná sprava zlatou hviezdou a zľava strieborným rastúcim polmesiacom s tromi zlatými hviezdikami.

Vlajka obce – pozostáva z piatich pozdĺžnych pruhov vo farbách bielej (1/7), modrej (1/7), žltej (3/7), modrej (1/7) a bielej (1/7). Vlajka má pomer strán 2:3 a ukončená je tromi cípmi, t.j. dvomi zástrihmi, siahajúcimi do tretiny listu vlajky.

Symboly obce Glabušovce sú zaevidované v Heraldickom registri Slovenskej republiky.

1.2.2. Kultúrne dedičstvo

Kultúrno-historické pamiatky

V zmysle medzinárodných dohôd je kultúrne dedičstvo definované nasledovne: „Kultúrne dedičstvo tvoria historické a kultúrne hodnoty vytvorené predchádzajúcimi generáciami bez ohľadu na dobu a miesto ich vzniku. Predstavuje hmotné i nehmotné veci a predmety, jednotlivé objekty, ucelené súbory a komplexy“.

Historické a kultúrne hodnoty vytvorené predchádzajúcimi generáciami je potrebné ochraňovať. V území sa nachádzajú historické urbanisticko–architektonické štruktúry s pamiatkami architektúry niekoľkých storočí, ľudového staviteľstva s regionálnymi osobitosťami prvkov a štruktúr.

Mnoho historicky významných objektov bolo pre svoju dôležitosť zapísaných do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu (ÚZPF), ktoré je potrebné chrániť podľa zákona číslo 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu. Obec Glabušovce však nemá evidované žiadne kultúrne pamiatky, ktoré by boli registrované v ústrednom zozname kultúrnych pamiatok.

Obce môžu v zmysle zákona číslo 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu, § 14, ods. 4 rozhodnúť o utvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce. Do evidencie pamätihodností obce možno zaradiť okrem hnutelných vecí a nehnuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce. Rozhodnutia vo veci pamätihodností obcí sú prerokované v obecných zastupiteľstvách a schválené uzneseniami.

Podľa údajov z obce, v Glabušovciach nepôsobila žiadna významná osobnosť, žilo a pôsobilo tu viacero rodín a učiteľov (v čase keď tu ešte fungovala škola), ale ich mená nie sú známe.

V ústrednom zozname kultúrnych pamiatok nie sú evidované žiadne pamiatky. Pamätihodnosti v obci sú, ale niektoré z nich by potrebovali rekonštrukciu.

Názov	Popis
Zvonica	Rekonštruovaná pochádza z roku 1850.
Studnička	Historická studnička. Turkom spadlo do tejto studničky zlaté jablko. Obec bola pod nadvládou Turkov od 1554 – 1594.
Klasicistický kaštieľ	Pochádza z roku 1830, v súčasnej dobe je v troskách. Postaviť ho dal Jankovics Vince , neskôr bol v majetku Battik Sándora.

Kaštieľ v areály parku

Dom smútku postavený v roku 1994

Kríž v Glabušovciach

1.2.3. Architektúra

Ludová architektúra v obci, súčasná architektúra

Základ dnešného usporiadania obce bol navrhnutý koncom 19. storočia, z tohto obdobia pochádzajú najstaršie ľudové domy. Zaujímavá je štatistika počtu postavených rodinných domov podľa jednotlivých rokov:

Roky	Do r. 1899	Do r. 1919	Do r. 1945	Do r. 1970	Do r. 1990	Do r. 2001	Od r. 2001	Od r. 2011
Počet domov	5	2	6	16	8	1	1	1

Zdroj: ŠÚ SR – KS B. Bystrica, SOBD 2023

Urbanistická štruktúra sídla, postupnosť vývoja obce

Prvýkrát sa obec spomína v roku 1297. V 18. a 19. storočí mala obec viacerých zemepánov, medzi ostatnými Ráday Gedeon, Prónay Pál, Trásy Pál. K obci patril aj Gyurkavölgy major, o ktorom je prvá písomná zmienka z roku 1887. Z jednotlivých hospodárskych budov tu bola kováčska dielňa aj sýpka.

Domy boli jednoduché, len bohatší páni mali okrem kuchyne ešte dve izby. K hospodárskemu dvoru patrila sýpka ako aj chliev pre zvieratá. Do polovice 20. storočia používali glabušovčania petrolej na svietenie. Elektrické kúrenie zaviedli v obci až v 50. rokoch 20. storočia.

Domy v Glabušovciach

Súčasná architektúra

Súčasný stav v oblasti výstavby nových domov je neuspokojivý. Vo väčšine prípadov sa budovy rekonštruujú, novostavby sa nestavajú, ak áno, je to len zriedka.

1.2.4. Bývanie

Úroveň bývania je jednou zo základných charakteristík životnej úrovne obyvateľstva. Jej vývoj úzko súvisí s rastom počtu obyvateľstva, jeho štruktúrou a rozmiestnením. Ovplyvňuje úroveň reprodukcie pracovných síl, pôsobí na celkový životný štýl obyvateľstva.

Základné údaje o domovom a bytovom fonde za rok 2011

Domy spolu	Trvale obývané domy		Neobývané domy	S nezistenou obývanosťou	Byty spolu	Trvale obývané byty		Neobývané
	Spolu	Z toho RD				Spolu	Z toho byty vo vlastných RD	
52	40	39	12	0	52	40	38	12

Zdroj: ŠÚ SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Bývanie a jeho úroveň patria k dôležitým aspektom celkových životných podmienok obyvateľstva. Byt neplní iba materiálnu funkciu prirodzených potrieb rodiny ako základnej jednotky spoločnosti, ale zároveň je výraznou zložkou kultúrneho štandardu obyvateľstva a v nemalej miere aktívne pôsobí na regeneráciu ľudí.

Na celkovú úroveň bývania pôsobí predovšetkým počet obyvateľov bývajúcich v bytoch a domácnostiach, čo je však popri celkovom počte bytov a ich vybavení podmienené demografickou skladbou obyvateľstva a domácností.

V roku 2021 sa konalo sčítanie obyvateľov, domov a bytov ..... Aktuálny počet domov a bytov je uvedený v tabuľke, kde sú zhrnuté informácie dostupné v čase spracovania aktualizácie dokumentu.

Základné údaje o domovom a bytovom фонде za rok 2021

Domy spolu	Údaje o bytoch		Obnovené domy	Domy vo vlastníctve FO	Domy	Byty s vodovodom	Priemerná podlahová plocha (m ²)
	Obecný byt	Byty v RD					
50	1	47	20	46	49	30	132,82

Zdroj: ŠÚ SR – KS B. Bystrica, SOBD 2021

1.3. Technická infraštruktúra

1.3.1. Doprava

Dopravné väzby riešeného územia

Obec Glabušovce sa rozprestiera na území okresu Veľký Krtíš. Urbanizačnou osou veľkokrtíšskeho okresu je os Zvolen – Veľký Krtíš – hranica Maďarskej republiky, na rozhraní Krupinskej planiny a Ipeľskej kotliny. Základ dopravného skeletu predstavuje súčasná trasa cesty I/75 a II/527 - cesta I/75, Levice – Veľký Krtíš – Lučenec, smer západ – východ a cesta II/527 v smere Zvolen – Veľký Krtíš – Slovenské Ďarmoty (hranica s MR) – Šahy. Obcou Glabušovce vedie cesta tretej kategórie – 565 003, ktorá spája Kováčovce a Malé Zlievce.

V hodnotenom území sa nenachádza železničná trať – železničná doprava.

Verejná hromadná doprava

Hromadnú autobusovú dopravu pre obec zabezpečuje SAD Modrý Kameň. Počet spojov v pracovných dňoch je nepostačujúci. Vo väčšine prípadov treba prestupovať na iné spoje, priame linky vedú zriedka cez obec do okresného mesta.

V obci sa nachádza jedna autobusová zastávka zabezpečujúca prepravu ľudí do iných obcí a miest, celkovo je však autobusové spojenie charakterizované ako veľmi zlé.

Autobusová doprava je výlučnou hromadnou dopravou zabezpečenia spojenia obce s mestami s vyššou vybavenosťou. Zlepšenie autobusovej dopravy v obci predpokladá najmä nasadenie väčšieho počtu autobusov a koordináciu spojov tak, aby sa dosiahol priemerný štandard dostupnosti obce počas víkendových dní ako aj v pracovných dňoch.

1.3.2. Vodné hospodárstvo

Zásobovanie pitnou vodou

Obec má vybudovaný verejný vodovod. Bol vybudovaný v rámci projektu „Zásobovanie južnej časti okresu Veľký Krtíš pitnou vodou“.

Odkanalizovanie a čistenie odpadových vôd

Obec nemá vybudovanú verejnú kanalizáciu, odpadové vody sú zachytávané v žumpách alebo septikoch.

1.3.3. Energetika

Širšie vzťahy

Odber elektrickej energie je v Banskobystrickom kraji zabezpečený dodávkou elektrickej energie po nadradenom prenosovom systéme ZVN 400 kV a VVN 220 kV a distribučnom rozvodnom systéme 110/22 kV, prostredníctvom energetických uzlov 400/220/110 kV rozvodní a transformátorovni. Prenosová sústava 400 kV rozvedená v južnej časti riešeného územia, s napojením na celoeurópsku 400 kV sústavu, prechádza v smere Levice – Rimavská Sobota – Moldava nad Bodvou. V energetickom uzle 400 kV rozvodne EMO je prepojená so severnou vetvou v smere EMO – Horná Ždaňa – Liptovská Mara. Banskobystrický kraj je na túto nadradenú prenosovú sústavu pripojený prostredníctvom dvoch 400 kV rozvodní a transformovni nachádzajúcich sa v riešenom území a to Rz Horná Ždaňa a Rz Rimavská Sobota.

Zásobovanie obce elektrickou energiou

Obec je zásobovaná elektrickou energiou a to prostredníctvom vzdušnej linky.

Plynifikácia, zásobovanie teplom

Glabušovce nie sú zatiaľ plynifikované. Teplu v obci zabezpečuje lokálne kúrenie, prevládajúcim spôsobom vykurovania je pevné palivo a z časti aj elektrické vykurovanie. V obci nie je vybudovaný systém centrálného zásobovania teplom s centrálnym zdrojom tepla.

Slovensko je považované za krajinu, ktorá má ideálne prírodné podmienky na rozvíjanie využívania energie z biomasy. Takmer polovica územia Slovenska je zalesnená. Vo všeobecnosti však Slovensko podstatne zaostáva vo využívaní biomasy v porovnaní s tým, čo je v súčasnosti dostupné a technicky uskutočniteľné. Súčasné využitie biomasy pokrýva približne 4,2 %. Obec Glabušovce má ideálny potenciál na využitie obnoviteľných zdrojov energií na vykurovanie či už domácností, bytov alebo občianskej vybavenosti.

1.3.4. Telekomunikácie

Obec vo verejnej telefónnej sieti patrí do sekundárneho centra Banská Bystrica a primárnej oblasti – regionálnej oblasti Lučenec, pod ktorý spadá uzlový telefónny obvod Veľký Krtíš. Telefonizácia je zabezpečená z UTO Lučenec. Telekomunikačný rozvod miestnej telefónnej siete (MTS) je zabezpečovaný vzdušnými káblovými vedeniami, ktoré sú v uspokojivom technickom stave. V obci sa nachádza jeden verejný telefón a to pri budove obecného úradu.

Iné druhy telefónnej siete

V rámci pokrytia územia Slovenska signálom Verejnej rádiatelefonickej siete sú vybudované základňové stanice pre šírenie signálu VRS systémom GSM 900 MHz a GSM 1800 MHz.

V súčasnosti pôsobia na Slovenskom trhu traja mobilní operátori – Orange Slovensko, a.s. Bratislava, spoločnosť T-mobile a Telefonica O₂. Tieto spoločnosti majú na území Slovenska rozmiestnené svoje základňové, prenosové a centrálné stanice podľa vlastných navrhnutých koncepcií rozvoja. Obec má pokrytie dvoch operátorov a to Orange a T-mobile. Pokrytie obce je na dobrej úrovni, hlavne čo sa týka Orange, T-mobile má v obci slabší signál.

1.4. Sociálna infraštruktúra

Kultúra, osвета

Obec	Kultúrny dom	Kino	Folklórny súbor	Knižnica	Dom smútku
Glabušovce	áno	-	-	áno	áno

Zdroj: vlastný prieskum

V obci sa nachádza dom smútku, v ktorom sa uskutočňujú bohoslužby.

Občianska vybavenosť

Obec	Elektrická energia	Plyn	Kanalizácia	Vodovod	Materská škola	Základná škola	Obchod
Glabušovce	áno	-	-	áno	-	-	-

Zdroj: ŠÚ SR – KS B. Bystrica, MOŠ 2023, obec

Obec má z hľadiska technickej infraštruktúry – občianskej vybavenosti neuspokojujúce podmienky. Chýba plyn, kanalizácia ako aj čistička odpadových vôd.

V obci sa nenachádzajú žiadne školy. Deti navštevujú materskú školu v Bušinciach a Olovároch a základnú školu v Bušinciach a vo Vrbovke.

Rekreácia

Obec	Poľovný revír	Rybársky revír	Chránené územia	NATURA 2000-územie európskeho významu	Chránené stromy	Vodná nádrž	Minerálny prameň	Studničky
Glabušovce	1x	1x	-	-	2x	1x	-	-

Zdroj: vlastný prieskum

Obec patrí do poľovného revíru Kováčovce, ktorý pôsobí na rozlohe 350 ha. Nachádza sa tu Glabušovská vodná nádrž o rozlohe 16 ha, má charakter kaprových vôd a je zameraná na chovný účel. Organizácia, ktorá obhospodaruje túto lokalitu je SRZ – slovenský rybársky zväz, s číslom revíru 3-5040-1-2. V zimných mesiacoch hlavne v januári tu prezimujú vodné vtáky – napr. hus divá. V obci sa nachádzajú 2 druhy chránených stromov, sú to vrby.

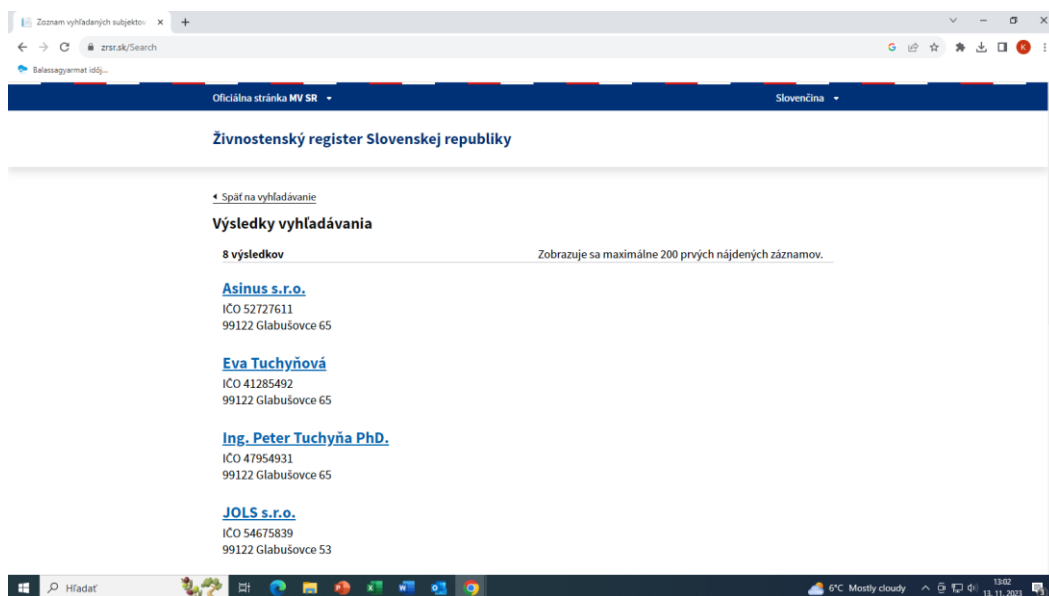
1.5. Hospodárska základňa

1.5.1. Priemyselná výroba

Okres Veľký Krtíš patrí v rámci Banskobystrického kraja, ale aj v rámci Slovenskej republiky medzi okresy s nízkou mierou industrializácie. Priemyselná výroba je v zásade lokalizovaná len do sídla okresu, mesta Veľký Krtíš, kde ju reprezentujú podniky strojárskoho, potravinárskeho a textilného priemyslu. V poslednom období sa etablovalo aj niekoľko zahraničných spoločností na území mesta Veľký Krtíš. Okrem toho tu pôsobia menšie výrobné prevádzky na báze živnostenského podnikania a remeselných činností, prípadne miestne filiálne prevádzky ďalších podnikov sídlacích mimo okresu, nepresahujúce lokálny, nanajvýš regionálny význam.

Popri veľkom priemysle sa už v súčasnosti vytvára skupina malých a stredných podnikov a drobných živnostníkov, orientovaných predovšetkým na uspokojovanie potrieb vlastného regiónu a na rozširovanie a spetrovanie ponuky najmä spotrebného a potravinárskeho tovaru na vnútornom trhu. Pre tieto aktivity treba vytvárať výhodné legislatívne, administratívne a ekonomické podmienky, pretože okrem prínosu vyplývajúceho z vlastnej výrobnéj produkcie sú aj dôležitým zdrojom pracovných príležitostí.

Celkový počet registrovaných podnikateľov (ŽL) v obci Glabušovce v roku 2023: 5 subjektov.

V obchodnom registri sú uvedené dve spoločnosti, ktoré majú sídlo v Glabušovciach.

Hospodárska činnosť v obci

Meno	Sídlo	Činnosť
Asinus s.r.o.	991 22 Glabušovce 65	Informatívne testovanie, meranie, analýzy a kontroly Výskum a vývoj v oblasti prírodných a technických vied Poskytovanie služieb pre poľnohospodárstvo, záhradníctvo, rybníctvo, lesníctvo a poľovníctvo
JOLS s.r.o.	991 22 Glabušovce 53	Kúpa tovaru na účely jeho predaja konečnému spotrebiteľovi (maloobchod) alebo iným prevádzkovateľom živnosti (veľkoobchod) Prípravné práce k realizácii stavby Dokončovacie stavebné práce pri realizácii exteriérov a interiérov Poskytovanie služieb rýchleho občerstvenia v spojení s predajom na priamu konzumáciu Organizovanie športových, kultúrnych a iných spoločenských podujatí

Zdroj: Obchodný register SR, 2023

1.5.2. Nerastné suroviny a prírodné zdroje

V obci sa nenachádzajú zdroje nerastných surovín.

1.5.3. Poľnohospodárstvo a pôda

Obec	Spolu	Poľnohospodárska pôda (ha)						Lesná pôda v ha	Vodné plochy v ha	Zastavaná plocha v ha	Ostatné plocha v ha
		Poľnohos. pôda spolu	Orná pôda	TTP	Záhrady	Vínice	Ovocné sady				
Glabušovce	450,79	356,43	222,27	107,80	7,11	17,40	1,85	54,44	19,08	15,86	4,97

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, RegData 2023

Poľnohospodárska prvovýroba

Obec v minulosti a aj teraz venuje veľkú pozornosť poľnohospodárstvu a predovšetkým vinohradníctvu. Celková výmera poľnohospodárskeho pôdneho fondu v obci tvorí 356,7 ha, čo predstavuje 79 % z celkovej výmery obce. Celková výmera obce je 450,78 ha, vrátane poľnohospodárskej pôdy, lesných pozemkov, vodných plôch a zastavaných plôch.

Teplota v januári klesá na -3° až -4 °C, v júli stúpa na 19 °C až 21 °C. Pestovanie niektorých teplomilných plodín obmedzuje vymrzanie pri inverzných situáciách. Bezmrázové obdobie trvá 160 – 180 dní. Priemerný ročný úhrn zrážok 600-700 mm neposkytuje dostatok vlhky pre intenzívnu rastlinnú výrobu, pretože také i väčšie hodnoty dosahuje potenciálny výpar.

Prehľad subjektov poľnohospodárskej prvovýroby vrátane SHR

V obci Glabušovce v súčasnej dobe nie je registrovaný žiadny obyvateľ ako samostatne hospodáriaci roľník.

Lesné hospodárstvo

Základným právnym predpisom upravujúcim starostlivosť o lesy je zákon č. 326/2005 Zb. o lesoch v znení neskorších predpisov. Podľa tohto zákona sú lesy jedným z najväčších bohatstiev našej vlasti, sú jednou zo základných zložiek životného prostredia a poskytujú trvalý zdroj dreva pre priemyselné odvetvia. Lesy ovplyvňujú a zlepšujú podnebie, vodné a pôdne pomery, vytvárajú prirodzené prostredie pre mnohé druhy rastlín a živočíchov, aj ich spoločenstiev, uchovávajú prírodné krásy a sú aj zdrojom zdravia a osvieženia obyvateľstva.

V záujmovom území lesy pokrývajú menej ako 5 % pričom sú sústredené predovšetkým v jeho juhovýchodnej časti.

Obec	Celková výmera ZÚJ (ha)	Výmera lesov (ha)	Lesnatosť (%)
Glabušovce	450,78	54,44	12,07

Zdroj: ŠÚ SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Lesné pozemky obhospodaruje obec Glabušovce, ako aj miestny urbár zastúpený Štefanom Chudým. Drevinová skladba porastov je diferencovaná vzhľadom na nadmorskú výšku, expozíciu a ďalšie prírodné podmienky. Najčastejšie sa vyskytujúce dreviny v predmetnom území sú: agát biely, dub cerový, dub letný, hrab obyčajný.

Poľovníctvo

Takmer celé územie veľkokrtíšskeho okresu má vynikajúce podmienky pre život poľovnej zveri. Je to dané množstvom lesných porastov, poľnohospodárskeho charakteru krajiny s možnosťou obživy, ako aj striedaním oboch druhov pôdneho fondu a množstvom remízok pre úkryt a odpočinok zveri. Podľa vyhlášky MP SR č. 91/1997 Z.z. o poľovných oblastiach a o akostných triedach poľovných revírov je poľovný revír v obci zaradený do nasledujúcich srnčích poľovných oblastí a podoblastí:

- 2. Poľovná podoblasť Beluj
- S XI. Modrokamenská srnčia oblasť
- Daniela poľovná lokalita

Najpočetnejšou poľovnou srstnatou zverou je srnec a diviak. Z pernatej zveri sa vyskytuje bažant jarabý a rôzne druhy spevavcov, zo škodnej je to líška obyčajná a kuna lesná. Územie obce Glabušovce patrí do poľovného revíru Kováčovce a zaberá 350 ha uvedeného katastrálneho územia obce.

Rybárstvo

V blízkosti obce sa nachádza vodná plocha nádrže Glabušovce č. 3-5040-1-2. Vodná nádrž má charakter kaprových vôd a má chovný účel. Vodná nádrž je v správe Slovenského rybárskeho zväzu, určená je na chov rýb s celoslovenskou pôsobnosťou. Najpočetnejšou chovanou rybou je kapor rybníčný. K ďalším žijúcim rybám vo vodnej nádrži patrí zubáč veľkousty, štika severná, sumec veľký, amur, jalec tmavý a pleskáč veľký.

1.5.4. Rekreačia a cestovný ruch

Obec Glabušovce má reálny potenciál predovšetkým pre rozvoj vidieckej turistiky vrátane agroturistiky (ktorá je forma vidieckej turistiky poskytovaná podnikateľmi v poľnohospodárskej výrobe a slúži im ako dodatočný alebo ďalší finančný zdroj k udržaniu alebo rozšíreniu hlavného podnikateľského programu). Tieto aktivity sú bezprostredne späté s prírodou, krajinou a vidieckym

prostredím, prispievajú k celkovému rozvoju obce najmä tým, že umožňujú zhodnotiť danosti vidieckeho prostredia (poľovníctvo, rybárčenie), a to i pri pomerne nízkej finančnej náročnosti, vytvoria nové pracovné príležitosti a napomáhajú obnove a rozvoju obce.

Cez vidiecky turizmus sa do procesu turizmu a rekreácie zapája vidiecke osídlenie, a to:

- zabezpečením vybavenosti a služieb pre CR priamo v obciach,
- zabezpečením rekreačného pobytu v obciach a osadách, pričom tieto môžu získať aj funkciu rekreačného útvaru,
- poznávaním vidieckeho spôsobu života až aktívnou prácou v rámci tzv. agroturistiky.

Obec Glabušovce má značný potenciál v oblasti rozvoja cestovného ruchu a to vo využití vodnej nádrže na letnú rekreáciu. Výhodná je lokalita – kľudné odľahlé prostredie mimo frekventovanej cestnej siete, vo vidieckom prostredí. Blízkosť maďarskej hranice len posilňuje umiestnenie vodnej plochy.

Vodná nádrž Glabušovce

Nachádza sa tu potenciálna rekreačná oblasť s možnosťou športovania a doplnkových služieb, ktorá je zatiaľ nevyužívaná.

Vodná nádrž Glabušovce

1.6. Ľudský potenciál

1.6.1. Obyvateľstvo

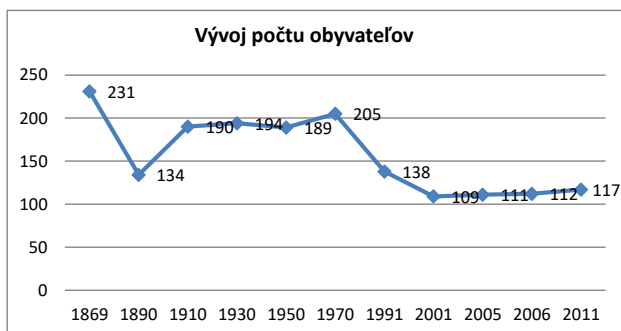
Vývoj počtu obyvateľov podľa rokov

Obec	1890	1910	1930	1950	1970	1991	2001	2005	2006	2011	2021
Glabušovce	134	190	194	189	205	138	109	111	112	117	113

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, SOBD 2021

Z uvedeného tabuľky a grafu vyplýva, že obec dosahovala svoje maximum v počte obyvateľov v roku 1970 kedy mala celkovo 205 obyvateľov. Tento stav značne poklesol v roku 1991, kedy bolo v obci 138 obyvateľov. Od roku 1970 sa počty neustále znižujú, od roku 2001 sa tieto počty pohybujú v rozmedzí 109 – 112. Počet obyvateľov v roku 2021 je 113, čo je mierny nárast oproti roku 2005.

Graf č. 2

Trendy v demografii

Obec	Rok	Prírodný prírastok		Migrácia obyvateľstva		Celkový prírastok/úbytok
		narodení	zomrelí	prist'ahovaní	vyst'ahovaní	
Glabušovce	2022	0	0	1	2	-1

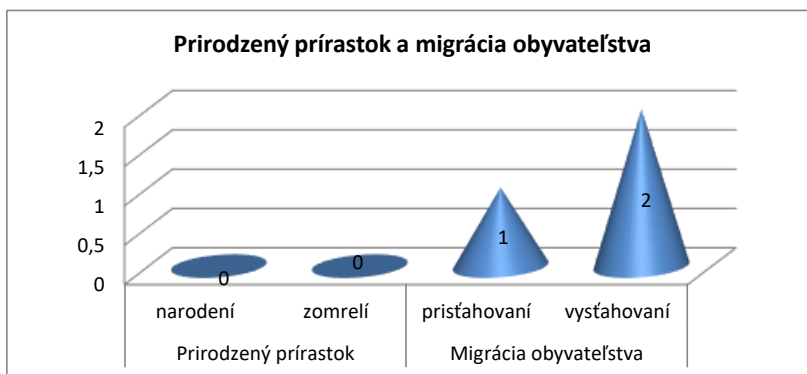
Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, MOŠ 2022

Trendy v demografii za rok 2016 - 2021

Roky	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Prist'ahovaní	0	3	3	4	1	3
Odst'ahovaní	0	0	0	0	0	0
Narodení	0	0	2	2	1	2
Zomrelí	1	3	3	4	3	3

V obci dochádza k prírodnému úbytku obyvateľstva spôsobeného vyššou mierou úmrtnosti v porovnaní s pôrodnosťou. Graf dokumentuje hodnoty za rok 2022.

Graf č. 3

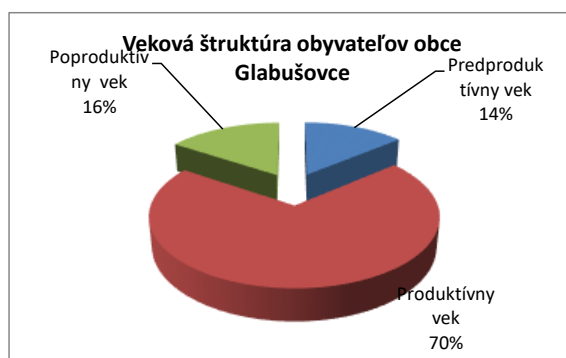
Veková štruktúra obyvateľov roky 2016 - 2022

Roky	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Predproduktívny vek (0-14)	24	22	21	19	17	17	16
Produktívny vek (15-64)	82	83	83	85	85	81	81
Poproduktívny vek (65 a viac)	9	10	11	11	13	17	18

Zdroj: Obec, 2022

V obci dochádza k úbytku obyvateľstva v predproduktívnom veku. Pokles počtu obyvateľov v predproduktívnom veku a nárast počtu obyvateľov vo veku poproduktívnom znižuje možnosti vnútornej dynamiky rozvoja a zvyšuje nároky na zabezpečovanie sociálnych programov.

Graf č. 4

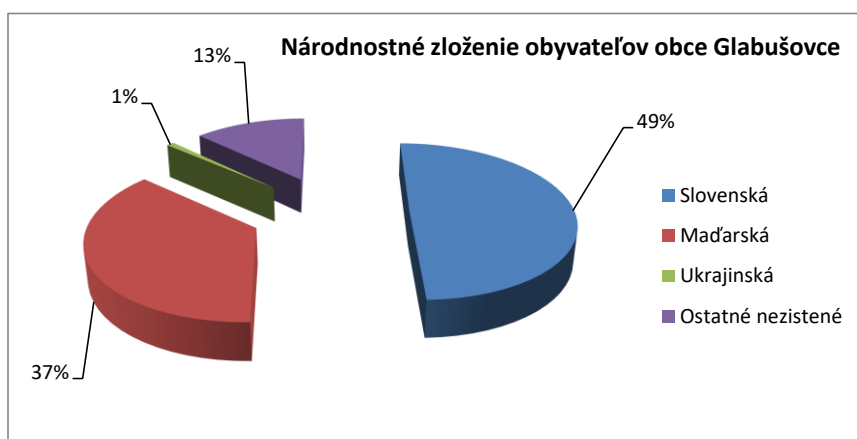
Národnostné zloženie obyvateľov

Obec	Slovenská	Maďarská	Ukrajinská	Ostatné nezistené	Spolu
Glabušovce	58	43	1	15	117

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Väčšina obyvateľov obce je slovenskej národnosti, až 49,57 % z celkového počtu obyvateľov, hneď za ňou nasleduje maďarská národnosť, percentuálne 36,75 %. Z ostatných národností je zastúpená ukrajinská národnosť s počtom 1 občana. S nezistenou národnosťou žije v obci Glabušovce 15 obyvateľov.

Graf č. 5

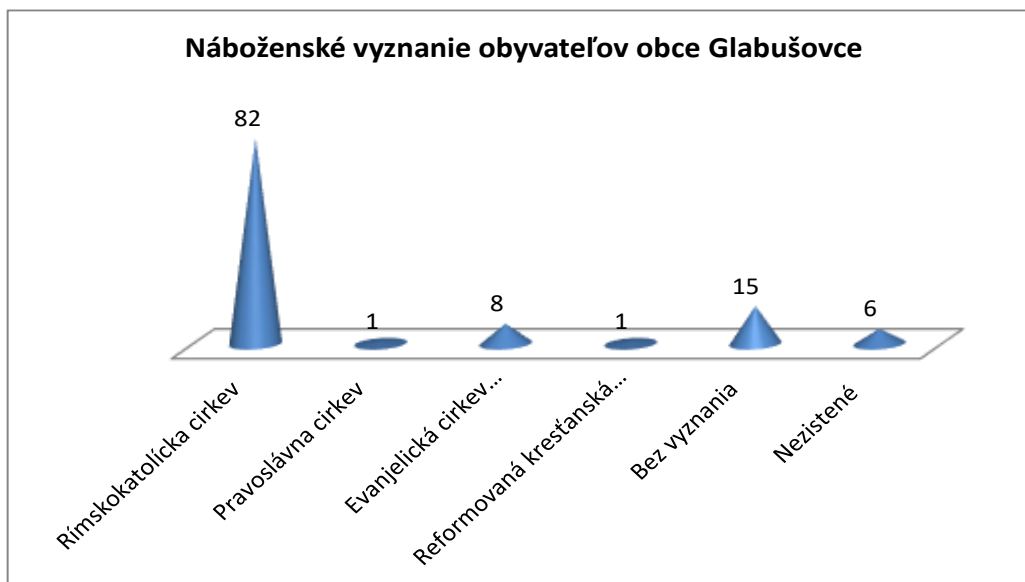

Náboženské vyznanie obyvateľov

Obec	Rímskokatolícka cirkev	Pravoslávna cirkev	Evanjelická cirkev augburského vyznania	Reformovaná kresťanská cirkev	Bez vyznania	Nezistené	spolu
Glabušovce	82	1	8	1	15	6	113

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, SOBD 2021

Graf č. 6

V obci silne prevládajú obyvatelia s rímsko-katolíckym vyznaním – 74,35 %. Evanjelické vyznanie zastáva 6,83 % obyvateľov. Bez vyznania žije v obci 4,27 % obyvateľov.

Najvyššie skončený stupeň vzdelania obyvateľstva

Obec	Základné	Učňovské (bez maturity)	stredoškolské	vysokoškolské
Glabušovce	33	13	56	9

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, SOBD 2021

Najväčší počet obyvateľov obce má ukončené stredoškolské vzdelanie a základné vzdelanie. Z celkového počtu obyvateľov tvorí táto skupina 73,50 %. Vyššie odborné vzdelanie má 1 človek. Vysokoškolské vzdelanie má 9 obyvateľov.

1.6.2. Kluby, združenia a spolky

Kultúrno-spoločenský život je v obci zabezpečovaný nielen prostredníctvom obecného úradu, ale tiež v rámci záujmových združení občanov. V obci sa nachádzajú nasledovné združenia:

- Poľovnícke združenie – revír – Kováčovce /350 ha/

Združené spoločenské aktivity

Kultúrno-spoločenské aktivity uskutočňované v obci pre obyvateľov i pre návštevníkov udáva nasledujúci prehľad:

- Máj – Deň víťazstva nad fašizmom
- Jún - Deň detí
- August – oslavy SNP
- - Dni obce

- December – Mikuláš, Silvester

1.6.3. Športové aktivity

Športové aktivity v obci sú zastúpené len nesúťažne, obec nemá žiaden fungujúci klub.

Športové podujatia v obci

Obec	Športová aktivita	Mesiac konania
Glabušovce	Deň detí + športový deň	Jún
	Futbalový turnaj	Jún

Zdroj: Obec Glabušovce

1.7. Trh práce

Pracovné príležitosti – zamestnanosť

V obci je nízka možnosť zamestnať sa, zamestnanie pre väčší okruh obyvateľov Glabušoviec poskytujú firmy Korpod, Agrospol a Organic.

Bývajúce obyvateľstvo ekonomicky aktívne, rozdelenie podľa odvetvia hospodárstva

Odvetvie hospodárstva	Poľnohospodárstvo, poľovníctvo	Lesníctvo, ťažba dreva a pridružené služby	Rybolov, chov rýb	Ťažba ner. surovín	Priemyselná výroba	Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody	Stavebníctvo	Veľkoobchod a maloob. opr. m ot. voz. a spotrebného	Hotely a reštaurácie	Doprava, skladovanie a spoje
Počet obyvateľov	17	1	-	-	2	3	-	2	1	1
Odvetvie hospodárstva	Peňažníctvo a poisťovníctvo	Nehuteľnosť, prenajímanie a obchodné služby	Verejná správa a obrana	Školstvo	Zdravotníctvo a soc. starostlivosť	Ostatné verejné, sociálne a osobné služby	Súkromné domácnosti s domácim	Exteritoriálne organizácie a združenia.	EA bez udania odvetví	Spolu
Počet obyvateľov	-	-	5	1	3	-	-	-	14	50

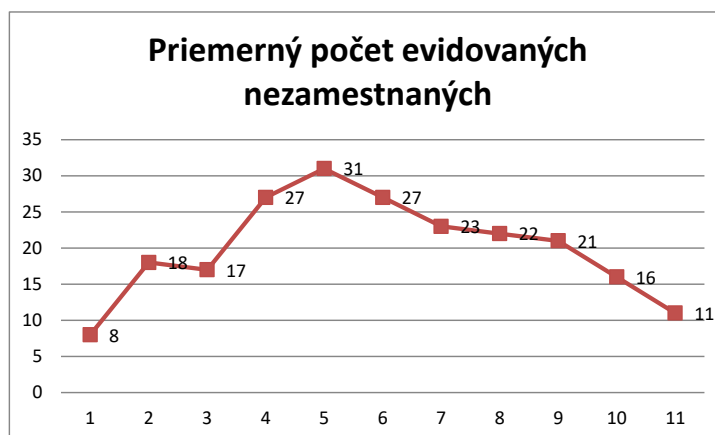
Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Priemerný počet evidovaných nezamestnaných

Obec	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2006	2011
Glabušovce	8	18	17	27	31	27	23	22	21	16	11

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Graf č. 7

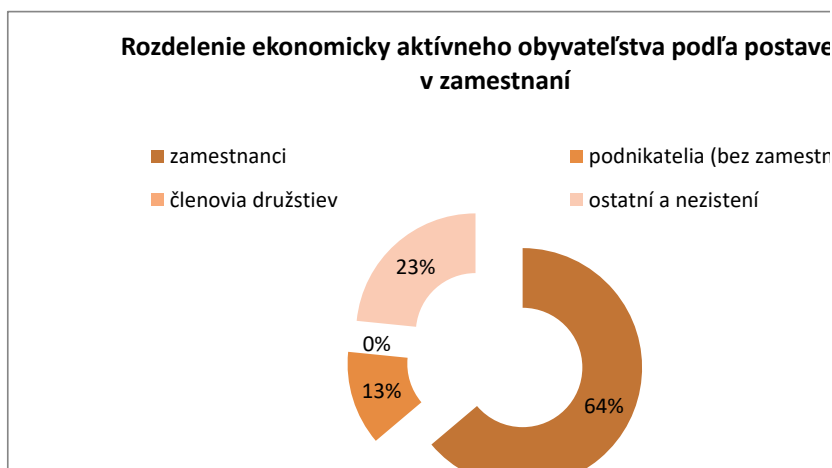
V roku 1996 bolo evidovaných v obci 8 nezamestnaných osôb. Zmena nastala v roku 2000, kedy došlo k nárastu miery nezamestnanosti na 31 nezamestnaných osôb. V roku 2002 bolo spolu evidovaných 23 nezamestnaných a postupne klesal počet nezamestnaných v obci. V roku 2006 bolo evidovaných v obci 16 nezamestnaných. V roku 2011 počet nezamestnaných klesol na počet 11. Celková miera nezamestnanosti predstavuje k 31.12.2013 hodnotu 23,40 %.

Bývajúce obyvateľstvo ekonomicky aktívne podľa postavenia v zamestnaní

Pohlavie	Zamestnanci				Ekonomicky aktívni spolu
	zamestnanci	podnikatelia (bez zamestnancov)	členovia družstiev	ostatní a nezistení	
Vek					
Glabušovce	30	6	0	11	47

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Graf č. 8

Vysoká nezamestnanosť v okrese Veľký Krtíš pretrváva dlhšie obdobie a je spôsobená špecifickými faktormi a dopadmi hospodárskej a sociálnej politiky, inštitucionálnych nastavení a vývoja na globálnych a lokálnych trhoch. **Aj v čase najvyššieho ekonomického rastu SR bola miera nezamestnanosti v okrese Veľký Krtíš stále nad úrovňou 17 %.**

Od roku 2012, kedy miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla svoje maximum 25,9 %, nezamestnanosť v okrese postupne klesá. Klesajúca tendencia v nezamestnanosti pretrváva aj v roku 2021. **K 31. júlu 2021 bolo v evidencii uchádzačov o zamestnanie 1 713 osôb.** Miera evidovanej nezamestnanosti klesla na 8,45 %, čo je v porovnaní s Banskobystrickým krajom menej o 0,03 percentuálneho bodu a v porovnaní so Slovenskom až o 2,55 percentuálneho bodu. **Pokles miery nezamestnanosti nastal hlavne vznikom pracovných miest s finančnou podporou, ktoré však nemajú dlhodobý charakter, prevažne sú udržateľné len v období platnosti dohody o poskytnutí príspevku.**

Tabuľka - Štruktúra UoZ podľa vzdelania v okrese Veľký Krtíš k 31. 7. 2021 (v %)

Názov ukazovateľa	Okres Veľký Krtíš	Banskobystrický samosprávny kraj	Slovensko
Neukončené základné vzdelanie	8,8	7,5	5,2
Základné vzdelanie	23,6	29,4	24,5
Nižšie stredné odborné vzdelanie	0,3	0,4	0,6
Stredné odborné vzdelanie	37,3	29,0	28,7
Úplné stredné odborné vzdelanie	20,2	21,4	23,6
Úplné stredné všeobecné vzdelanie	3,5	3,2	3,9
Vyššie odborné vzdelanie	0,2	0,7	0,5
Vysokoškolské vzdelanie 1.stupňa	1,3	1,5	2,3
Vysokoškolské vzdelanie 2.stupňa	4,4	6,6	10,4
Vysokoškolské vzdelanie 3.stupňa	0,1	0,2	0,3
N/A – neurčené	0,3	0,1	0,1

Zdroj: ÚPSVaR, Mesačná štatistika o počte a štruktúre UoZ, júl 2021

Z UoZ k 31. 7. 2021 má viac ako 30 % neukončené základné vzdelanie alebo ukončené len základné vzdelanie, takmer 40 %-tnú skupinu predstavujú UoZ so stredným odborným vzdelaním s výučným listom bez dostatočnej praxe. Obidve skupiny UoZ predstavujú spolu až 70 % (cca 2 700 UoZ) z celkového počtu UoZ, z čoho je cca jedna tretina občanov z marginalizovaných rómskych komunít.

Podľa zoznamu profesií vykonávaných bezprostredne pred evidenciou je v evidencii UoZ najviac ľudí, ktorí pred evidenciou nikde nepracovali (až 62,5 % UoZ), potom nasleduje skupina pomocných a nekvalifikovaných pracovníkov, operátorov a montérov strojov a zariadení, kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov a pracovníkov v službách a obchode.

V okrese je 58 % dlhodobo nezamestnaných a až 44 % UoZ je v evidencii dlhšie ako 24 mesiacov. Táto skupina je ťažko zamestnateľná, pretože má nižšiu motiváciu hľadať si prácu, dlhodobou nezamestnanosťou stratila pracovné návyky a zručnosti, Takíto UoZ vykonávajú väčšinou len aktivačné práce v rámci poberania hmotnej núdze.

Tabuľka - Štruktúra UoZ podľa dĺžky evidencie, stav k 31. 7. 2021 (v %)

Názov ukazovateľa	Okres Veľký Krtíš	Banskobystrický kraj	Slovensko
do 7 mesiacov	27,3	27,4	33,9
7 mesiacov až 12 mesiacov	14,8	14,7	15,4
12 mesiacov až 24 mesiacov	13,7	13,8	14,4
nad 24 mesiacov	44,2	44,1	36,3

Zdroj: ÚPSVaR, Mesačná štatistika o počte a štruktúre UoZ, júl 2021

V obci miera evidovanej nezamestnanosti je 10,22 % (31.12.2 Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny opäť zverejňuje štatistiky obcí SR na svojej web stránke.

Tabuľka - Miera nezamestnanosti v obci k 30.09.2023

OBEC	Celkom	EAO	% miera
Glabušovce	8	85	10,59

Zdroj: ÚPSVaR, Mesačná štatistika o počte a štruktúre UoZ, september 2023

Z hľadiska odvetvovej štruktúry je najviac zamestnávateľov so zameraním na obchodnú a reštauračnú činnosť a obchodné služby, za nimi nasledujú priemyselné a poľnohospodárske subjekty. V súčasnosti v priemyselnej výrobe a v oblasti služieb a cestovného ruchu podniká 553 subjektov, ktorí zamestnávajú takmer 3 300 osôb. V agrosektore pôsobí 63 subjektov, ktoré zamestnávajú 860 zamestnancov. Samosprávy a nimi zriadené školské zariadenia a podniky zamestnávajú na pracovný pomer 1 760 osôb a 435 osôb na základe iných dohôd.

Najväčším zamestnávateľom okresu je TECHNOGYM EE. s.r.o. s počtom zamestnancov 420, pričom z tohto počtu časť pracovnej sily je zamestnaná prostredníctvom personálnych agentúr. Všeobecná nemocnica s poliklinikou, n.o., zamestnáva 307 zamestnancov, ďalej nasledujú spoločnosti EQUUS a.s., SISME SLOVAKIA, s.r.o., Forschner Slovakia s. r. o., PAZZ, s.r.o. Ekobauernhof a. s. Viac ako 81 % podnikateľských subjektov v okrese má menej ako 10 zamestnancov.

Hospodársko–sídelná aglomerácia Malý Krtíš – Veľký Krtíš – Modrý Kameň je jediné väčšie priemyselné centrum v okrese, ktoré zamestnáva väčší počet zamestnancov. **V priemyselnom parku Malý Krtíš v súčasnosti pôsobia dve talianske firmy** so zameraním na výrobu elektromotorov a výrobu fitness strojov.

Stavebný priemysel v okrese predstavuje podiel 8,5 % z celkového hospodárstva a je zastúpený niekoľkými väčšími firmami a desiatkami malých firiem a živnostníkov. J – STAV spol. s.r.o. Medzi najvýznamnejšie spoločnosti v oblasti stavebníctva ďalej patria napr. Spoločnosť Š- TEAM s.r.o. zabezpečuje vodoinštalčné, kúrenárske, zámočnicke, búracie, stolárske a maliarske práce. TERMOTEX, s.r.o poskytuje služby hlavne v oblasti zateplovania budov, tepelnej, protiotrasovej a hlukovej izolácie budov, podnikateľský subjekt Elmour - Milan Násali zabezpečuje stavebné práce a výrobu betónu.

1.8. Financovanie obce

Podľa zákona č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov, obec financuje svoje potreby predovšetkým z vlastných príjmov, dotácií zo štátneho rozpočtu a z ďalších zdrojov. Vlastné príjmy v rozsahu podľa osobitných predpisov sú a) príjmy z majetku obce a z majetku prenechaného obci do užívania (nájmu), b) výnosy z miestnych daní a z miestnych poplatkov, c) podiely na daniach v správe štátu, d) výnosy z pokút uložených za priestupky, e) iné príjmy.

Obec môže na plnenie svojich úloh použiť návratné zdroje financovania a prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov. Na plnenie rozvojového programu obce alebo na plnenie inej úlohy, na ktorej má štát záujem, možno obci poskytnúť štátnu dotáciu. Použitie štátnej dotácie je preskúmateľné štátnym orgánom podľa osobitných predpisov.

Obci, ktorej vlastné príjmy nepostačujú na plnenie úloh samosprávy, možno poskytnúť štátnu dotáciu podľa normatívu určeného vládou. Obec môže svoje úlohy financovať aj z prostriedkov združených s inými obcami, so samosprávnymi krajmi a s inými právnickými osobami alebo fyzickými osobami.

Obec si môže na plnenie svojich úloh zriadiť mimorozpočtové peňažné fondy. Na plnenie úloh spoločných pre viac obcí alebo z iného dôvodu môžu obce zriadiť spoločný fond; správu fondu vykonáva rada fondu ustanovená obcami, ktoré fond zriadili, a to podľa dohodnutých pravidiel.

1.9. Ex-post hodnotenie predchádzajúceho dokumentu

Prehľad realizovaných projektov za obdobie rokov 2014 – 2022

Opatrenia	Rok realizácie	Rozpočet skutočný v EUR	Zdroj financovania EU/dotácia/vlastné
Vybudovanie viacúčelového športového ihriska	2019-2020	93615,50/ 5381,52	EU/ŠR/vlastné
Rekonštrukcia budov v majetku obce - budova obecného úradu	2019-2020	3 000,00/ 1559,42	EU/ŠR/vlastné
Rekonštrukcia budov v majetku obce - budova kultúrneho domu na viacúčelové využitie	2014-2019	17 500,00/ 8409,33	EU/ŠR/vlastné

Zdroj: obec, rok 2023

Celková hodnota investícií v rokoch 2014 – 2022 bola v hodnote viac ako **143 tis. EUR**. Zdroje financovania boli dotačné, EU a vlastné.

2. Strategická, návrhová časť

Globálny cieľ je rámcovou predstavou o tom, ako by mala obec v budúcnosti vyzeráť, aké miesto chce Glabušovce zaujať v rámci regiónu. Globálny cieľ má vyjadrovať nie len želanú, ale zároveň aj možnú predstavu o budúcnosti obce a jednotlivé ciele Programu rozvoja obce majú smerovať k jej naplneniu.

Stratégia obce Glabušovce obsahuje 3 špecifické ciele, ktoré sú rozdelené na opatrenia a aktivity. Opatrenia popisujú stav, ktorý sa realizáciou Programu rozvoja obce má dosiahnuť. Aktivity definujú konkrétne oblasti rozvoja, na ktoré sa bude obec v budúcnosti zameriavať.

Tvorcovia Programu rozvoja obce Glabušovce si vytvorili nasledovný globálny cieľ na obdobie rokov 2023 – 2030

Obec Glabušovce je malá obec, ktorá dokázala vytvoriť priaznivé podmienky pre život svojich obyvateľov.

Ľudia sú so životom v obci spokojní, majú prácu, našli uplatnenie a obec im prostredníctvom vybudovanej a zrekonštruovanej infraštruktúry – základnej, sociálnej a kultúrnej ponúka dostatočné vyžitie.

Obyvatelia sú hrdí na rozvoj svojej obce a aktívne sa zapájajú do aktivít v partnerskej spolupráci s vedením obce aj s okolitými obcami mikroregiónu.

2.1. SWOT analýza, STEEP analýza

VŠEOBECNÁ ANALÝZA

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - prírodný potenciál pre rozvoj cestovného ruchu a vidieckej turistiky - ponuka pomerne lacnej pracovnej sily prevažne v robotníckych profesiách - krásna prírodná scenéria v okolí rybníka 	<ul style="list-style-type: none"> - zlá dostupnosť územia - nevyhovujúci stav miestnych komunikácií - počet pracovných príležitostí nepokrýva kapacity ekonomicky aktívnych obyvateľov - chýba v obci kanalizácia a vodovod - nedostatočné autobusové spojenie do okresného mesta - zvyšujúca sa migrácia obyvateľov vzdelaných a v produktívnom veku - zhoršujúca sa veková skladba obyvateľstva (narastá podiel prestárlych občanov) - vysoká miera nezamestnanosti - strata pracovných návykov u dlhodobo nezamestnaných - nízka schopnosť čerpať štrukturálne fondy EÚ (malá obec s nízkym rozpočtom) - u dlhodobo nezamestnaných je vysoký podiel ľudí bez vzdelania, príp. so základným vzdelaním a vyučením - slabý marketing územia - územná a projektová nepripravenosť (chýba územný plán a PD) - slabá spolupráca kľúčových hráčov v regióne - neefektívna sociálna politika štátu
Príležitosti	Ohrozenia
	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatok financií

<ul style="list-style-type: none"> - možnosť rozvoja tradičných a netradičných foriem poľnohospodárstva - možnosť vytvorenia produkčnej zóny (poľnohospodársky inkubátor) - využitie územia pre rozvoj vidieckej turistiky a agroturistiky, s tým súvisiaci rozvoj vidieka - zlepšenie spolupráce vnútri regiónu - spolupráca s BBSK - voľná pracovná sila - partnerstvá existujúce a tvoriace sa (mikroregión) - možnosti samosprávy (informácie, kompetencie) - nadviazanie na úspešné projekty v regióne aj mimo neho - vypracovanie UPD a rozvojových dokumentov 	<ul style="list-style-type: none"> - nezáujem o malé a stredné podnikanie - nesolventnosť obyvateľstva na vidieku - daňové zaťaženie, tvorba rozpočtu - konzervatívnosť obyvateľstva - odchod mladých a vzdelaných ľudí z obce - nízka informovanosť na vidieku - informačná izolácia obce - nevysporiadané vlastnícke vzťahy - nejasné podmienky a meniace sa pravidlá v programoch EÚ - administratívna náročnosť prípravy a realizácie projektov - nepružná legislatíva, absencia zákonov - zvyšovanie administratívnej záťaže vo verejnej správe
--	--

STEEP analýza

Okrem SWOT analýzy, ktorá hodnotí vonkajšie a vnútorné faktory, príležitosti a ohrozenia a na ich základe formuluje hlavné disparity a faktory rozvoja, sa v praxi používa aj STEEP analýza. Táto metóda hodnotí iba existujúce externé faktory dotýkajúcich sa relevantných oblastí vo vzťahu ku konkrétnemu územiu. Externé faktory boli rozdelené do piatich oblastí: sociálne, technologické, ekonomické, ekologické a politické faktory. Analyzované boli verejne dostupné dáta vo všetkých piatich oblastiach a následne boli spracované do nasledovnej tabuľky:

Sociálne	Technologické	Ekonomické	Ekologické	Politické
Starnutie populácie	Komunikačné možnosti medzi ľuďmi a inštitúciami sa menia, rozvíja sa spolupráca na diaľku	COVID 19 – ekonomické dopady	Zmena klímy - celkové oteplenie, extrémne zrážky, veterné smršte, extrémne teplé letné obdobia	Vývoj v oblasti legislatívy, možných štátnych zásahov, politických a súdnych rozhodnutí a pod.
Migrácia obyvateľov za prácou a štúdiom do veľkých miest a zahraničia	Technológia využívaná na intenzívnu prácu z domu	Finančné zdroje rozpočtu (napr. dane)	Odpadové hospodárstvo - environmentálne povedomie občanov narastá	Vývoj v oblasti verejných politik a štátnej politiky
COVID 19 – zmena života – uzatváranie sa do seba, izolovaný život v rodinách	Využívanie technológie deťmi na úkor pohybu a sociálnych kontaktov	Zvýšenie príjmov ekonomicky aktívneho obyvateľstva	Podpora ochrany ŽP zo strany EÚ, štátu, samosprávy	Legislatíva EÚ a jej vývoj, štrukturálne fondy na roky 2021 - 2027
Zmeny správania obyvateľstva, zmeny postojov k životu	Technika umožňuje nové spôsoby vzdelávania a školení online	Investície do infraštruktúry	Udržateľnosť ŽP	Zmena vlády ako výsledok volieb na život v obci
Rýchle životné tempo, veľa stresu	Sociálne siete – nový spôsob komunikácie a práce	Príchod nových podnikateľov do obce	Posúdenie možných environmentálnych rizík	Zmena obecného zastupiteľstva ako výsledok komunálnych volieb

Zdroj: vlastné spracovanie

2.2. Problémová analýza

Zástupcovia obce Glabušovce v spolupráci s realizačným tímom počas tvorby dokumentu identifikovali nasledovné problémy ako kľúčové pre riešenie v období najbližších 7 rokov:

- **nedobudovaná technická infraštruktúra a potreba rekonštrukcie existujúcej technickej infraštruktúry** (miestne komunikácie, kanalizácia, spevnené plochy a chodníky v obci, rekonštrukcia budov v majetku obce, verejná zeleň a verejné priestranstvá, odpadové hospodárstvo, alternatívne zdroje energií)
- **rozvoj občianskej infraštruktúry a cestovného ruchu** (ľudový dom, vybudovanie ubytovacích kapacít, vybudovanie športovísk, sociálna starostlivosť)
- **rozvoj ľudských zdrojov** (vzdelávanie a informovanosť občanov)

Za najväznejšie následky týchto problémov sa považuje:

- zhoršujúca sa kvalita života občanov obce,
- zlá sociálna situácia vyplývajúca z vysokej miery nezamestnanosti,
- malé možnosti sebarealizácie sa miestneho obyvateľstva či v oblasti pracovnej alebo voľnočasovej,
- migrácia mladých ľudí za prácou dočasne alebo natrvalo mimo obce aj do zahraničia (Čechy, Nemecko, Rakúsko, Anglicko, Írsko)
- znižujúci sa počet obyvateľov obce.

Príčinami tohto stavu sú:

- nedostatok pracovných príležitostí priamo v obci a v regióne,
- nízka úroveň využitia ponúkaných možností a daností obce,
- nedostatok finančných prostriedkov,
- nízka vôľa k sebarealizácii občanov obce

Kľúčové disparity:

- migrácia obyvateľstva a celkové starnutie obyvateľstva (pokles podielu obyvateľstva v predproduktívnom a produktívnom veku, nárast obyvateľstva v poproduktívnom veku)
- nedostatok pracovných príležitostí v obci a v regióne
- nedostatočné využívanie možností na rozvoj cestovného ruchu v obci

Hlavné faktory rozvoja:

- vidiecky spôsob osídlenia
- prírodný potenciál, rast záujmu o obnoviteľné zdroje energie
- miestna samospráva a jej ekonomický potenciál
- ekologický systém hospodárenia a výroba ekologických potravín
- rybník a jeho možnosti na rozvoj cestovného ruchu, cyklistiky

Budúci vývoj obce závisí predovšetkým od aktívneho prístupu samosprávy k riešeniu problémov a navrhovaniu stratégie rozvoja. Samospráva urobí všetko preto, aby ich rozvojové plány uspeli a obec sa sústredila najmä na elimináciu kľúčových disparít, ako aj na využitie najvýznamnejších faktorov rozvoja. Do budúcnosti predpokladáme pri správnom využití tohto potenciálu občianskej a technickej infraštruktúry, rozvoj služieb, rozvoj podnikania a nové pracovné miesta v obci.

3. Programová a realizačná časť

3.1. Stanovenie cieľov

Obec Glabušovce so svojim územím a obyvateľstvom v rámci regiónu vytvára priestor, ktorý má nezastupiteľný spoločenský, prírodný, ekologický a hospodársky význam. Program je založený na uvedení si historických tradícií súčasných hodnôt, jedinečných daností s predpokladom v úspešnosť budúceho rozvoja.

Zmyslom tvorby predloženej stratégie je vytvoriť východiskové podmienky k aktivizovaniu obyvateľov a samosprávy k tomu, aby sa vlastnými silami snažili o zvýšenie kvality života na základe harmonického rozvoja daností obce. Formulovanie stratégie obce vychádza z analýzy jej hlavných problémov, zisťovania ich príčin a hľadania riešení na základe analýzy potenciálnych možností pre rozvoj, ako aj stanovených predpokladov a podmienok reálnosti splnenia definovaných cieľov. Stratégia je stanovená strategickými cieľmi. Strategické ciele predstavujú pohľad do budúcnosti na najbližších 7 rokov. **Je potrebné počítať s jeho pravidelnou 2 – 3 ročnou aktualizáciou.**

Program rozvoja obce vytvára spoločnú stratégiu samosprávy, partnerov a obyvateľov s cieľom riešenia problémov obce. Na báze rozvoja obce možno:

- vytvoriť platformu partnerstiev,
- formulovať stratégiu rozvoja, jej krátkodobé a dlhodobé ciele,
- ich zabezpečenie formou konkrétnych prostriedkov,
- zabezpečiť kvalitné riadenie procesu rozvoja.

Vízia obce definovaná špecifickými cieľmi je základným východiskom ktorý deklaruje:

- na akej úrovni je obec v súčasnosti,
- kde by realizácia špecifických cieľov v danom časovom horizonte mala dospieť,
- aké opatrenia si stanovuje,
- na ktoré problémové okruhy je stratégia zameraná,
- ako ich chce dosiahnuť.

Realizácia stratégie formulovaná strategickými cieľmi je naplňovaná konkrétnymi projektmi. Hospodársky a sociálny rozvoj je závislý od riešenia všetkých súvislostí a nadväzností s využitím všetkých výhod územia. Preto jednotlivé projekty musia zabezpečovať rozvoj v rôznych oblastiach činností.

3.2. Strategický cieľ a špecifické ciele

Pri strategickom plánovaní platí zásada: ciele musia mať zmysel, výsledky musia byť merateľné a opatrenia pre realizáciu musia byť splniteľné.

Na základe analýzy problémov v obci Glabušovce bol stanovený nasledovný **strategický cieľ**:

Využiť historický, kultúrny, ľudský a prírodný potenciál pre lepší život občanov a trvalo udržateľný rozvoj obce Glabušovce.

Rozvíjať poľnohospodárstvo, malé a stredné podnikanie s dôrazom na vidiecky cestovný ruch.

Prioritné oblasti rozvoja:

- Infraštruktúra a životné prostredie
- Udržateľná ekonomika a zamestnanosť v obci
- Kvalitné a dostupné verejné služby

Pre dosiahnutie tohto strategického cieľa si zástupcovia obce stanovili nasledovné **tri základné špecifické ciele**:

- dobudovanie chýbajúcej a rekonštrukcia existujúcej infraštruktúry s ohľadom na ochranu životného prostredia
- využitie daností obce, rozvoj podnikania
- zvýšenie kvality verejných služieb vo verejnej správe, sociálnej starostlivosti, kultúre, športe a bývaní

Prehľadná tabuľka cieľov a opatrení rozdelená podľa prioritných oblastí

Vízia:					
Obec Glabušovce je malá obec, ktorá dokázala vytvoriť priaznivé podmienky pre život svojich obyvateľov.					
Ľudia sú so životom v obci spokojní, majú prácu, našli uplatnenie a obec im prostredníctvom vybudovanej a zrekonštruovanej infraštruktúry – základnej, sociálnej a kultúrnej ponúka dostatočné vyžitie.					
Obyvatelia sú hrdí na rozvoj svojej obce a aktívne sa zapájajú do aktivít v partnerskej spolupráci s vedením obce aj s okolitými obcami mikroregiónu.					
Strategický cieľ:					
Využiť historický, kultúrny, ľudský a prírodný potenciál pre lepší život občanov a trvalo udržateľný rozvoj obce Glabušovce.					
Rozvíjať poľnohospodárstvo, malé a stredné podnikanie s dôrazom na vidiecky cestovný ruch.					
Prioritná oblasť rozvoja Infraštruktúra a životné prostredie		Prioritná oblasť rozvoja Udržateľná ekonomika a zamestnanosť v obci		Prioritná oblasť rozvoja Kvalitné a dostupné verejné služby	
Špecifický cieľ 1 dobudovanie chýbajúcej a rekonštrukcia existujúcej infraštruktúry s ohľadom na ochranu životného prostredia		Špecifický cieľ 2 využitie daností obce, rozvoj podnikania		Špecifický cieľ 3 zvýšenie kvality verejných služieb vo verejnej správe, sociálnej starostlivosti, kultúre, športe a bývaní	
Opatrenie 1.1	Opatrenie 1.2	Opatrenie 2.1	Opatrenie 2.2	Opatrenie 3.1	Opatrenie 3.2
Opatrenie 1.3				Opatrenie 3.3	
Opatrenie 1.1 Dobudovanie chýbajúcej miestnej infraštruktúry vrátane projektovej prípravy a rekonštrukcia existujúcej					
Opatrenie 1.2 Zníženie energetickej náročnosti budov v majetku obce a ich rekonštrukcia, využívanie obnoviteľných zdrojov energií					
Opatrenie 1.3 Zvýšenie kvality a efektívnosti odpadového hospodárstva					
Opatrenie 2.1 Vytvorenie podmienok pre rozvoj služieb zameraných najmä na oblasť využitia daností obce					
Opatrenie 2.2 Podpora ekologického systému hospodárenia					

Opatrenie 3.1 Podpora poskytovania elektronických služieb v obci
 Opatrenie 3.2 Budovanie voľnočasovej a sociálnej infraštruktúry, zabezpečenie starostlivosti o seniorov a zdravotne ťažko postihnutých, rozvoj bývania
 Opatrenie 3.3 Rozvoj vzdelávania, environmentálne vzdelávanie, podujatia

Prostredníctvom jednotlivých opatrení sa bude obec snažiť naplniť strategický cieľ a víziu integrovaním smart prístupov spracovaním adresných cieľov na podporu rozvoja obce prostredníctvom kapitalizácie rozvojového potenciálu. Obec sa bude snažiť sústrediť pozornosť na maximálne využitie rozvojového potenciálu. Počas 7 ročného plánovacieho obdobia bude uplatňovať integrovaný prístup, kedy spojí infraštruktúrne riešenia s inováciami využívajúcimi najnovšie poznatky pre zabezpečenie kvality života obyvateľov. Smart znamená správať sa rozumne a efektívne a udržateľne využívať svoje zdroje.

Programová časť PHRSR pozostáva z definície a popisu pripravovaných opatrení a aktivít, ktoré budú slúžiť ako podklad pre realizačnú a finančnú časť rozvojovej stratégie na obdobie rokov 2023 až 2030. V nasledujúcich tabuľkách sa nachádzajú zoznamy konkrétnych aktivít prislúchajúcich k jednotlivým opatreniam, pričom farebné odlišenie predstavuje príslušnosť opatrení a aktivít k cieľom definovaným v strategickom časti.

PHRSR obce obsahuje nasledovné časti:

- analytickú časť (pozostáva zo situačnej analýzy)
- rozvojová stratégia (pozostáva z formulovania vízie, analýzy SWOT a STEEP, strategických a špecifických cieľov a opatrení)
- programovú a realizačnú časť (pozostáva z akčného plánu s časovým harmonogramom a návrhom finančného zabezpečenia)
- finančnú časť (finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie PHRSR)

Akčný plán je podkladom k územnému priemetu jednotlivých konkrétnych projektových zámerov. Je to časť realizačná, ktorá pretvorí ciele a opatrenia na konkrétne výstupy investičného a neinvestičného charakteru. Je to krátkodobý plán (najlepšie na obdobie jedného roka), ktorý definuje prvé kroky pri plnení programu s ohľadom na jej momentálne finančné, personálne a technické kapacity a naliehavosť navrhnutých aktivít. Ide preto o akýsi doplnok k PHRSR, ktorý je potrebné každoročne aktualizovať. Jeho plnenie by mal zabezpečovať koordinačný tím, prípadne vytvorené pracovné skupiny.

Akčný plán by mal obsahovať:

- zoznam najdôležitejších aktivít a projektov na najbližší rok, ich opis a odhad ich reálnych vyčísliteľných prínosov (napr. tvorba pracovných miest)
- harmonogram krokov, ktoré je potrebné podniknúť na realizáciu naplánovaných aktivít a projektov
- určenie realizačného tímu ku každej aktivite a projektu
- predpokladané zdroje financovania (vlastné a vonkajšie)
- pri aktualizovaných akčných plánoch je potrebné ešte doplniť zhodnotenie plnenia úloh obsiahnutých v predchádzajúcom akčnom pláne, stav naplánovaných projektov, pokrok, ktorý obec pri plnení PHSR dosiahla v uplynulom roku
- aktualizáciu faktov v situačnej analýze a analýze SWOT (ak sa medzičasom zmenili východiskové podmienky).

3.3 Rozpracovanie rámcových aktivít obce

Rámcové aktivity obce na obdobie 2023-2030 popisujú jednotlivé navrhované opatrenia. V popise je uvedené obdobie, zdroje financovania, hlavný ukazovateľ výsledku a priorita zámeru. Realnosť splnenia cieľov vychádza z rozpočtového auditu obce, jej možností financovania, resp. spolufinancovania jednotlivých projektov. Ďalej je významne ovplyvnená časovým rámcom programovacieho obdobia, harmonogramom vyhlasovania jednotlivých výziev v rámci Operačného programu Slovensko a pod. Je rámcovým prehľadom plánovaných opatrení obce Glabušovce na celé programovacie obdobie. **Odporúčame po schválení všetkých programových dokumentov, aby obec zabezpečila vypracovanie akčného plánu na najbližšie obdobie, ktoré bude zároveň v súlade aj s vypracovanou projektovou dokumentáciou v prípade investičných aktivít. Rámcové aktivity budú rozpracované do štádia projektového zámeru.**

Prehľadná tabuľka opatrení a aktivít rozdelená podľa prioritných oblastí

Opatrenie	Aktivita
Opatrenie 1.1 Dobudovanie chýbajúcej miestnej infraštruktúry vrátane projektovej prípravy a rekonštrukcia jestvujúcej	1.1.1 Predprojektová príprava
	1.1.2 Vybudovanie chýbajúcej infraštruktúry (odvodňovacie rigoly a vjazdy, rekonštrukcia jestvujúcich objektov, rekonštrukcia jestvujúcej infraštruktúry....)
	1.1.3 Rekonštrukcia a výstavba miestnych komunikácií a chodníkov
	1.1.4 Úprava verejných priestranstiev, vytvorenie oddychových zón a verejnej zelene
Opatrenie 1.2 Zníženie energetickej náročnosti budov v majetku obce a ich rekonštrukcia, využívanie obnoviteľných zdrojov energií	1.2.1 Zateplenie obecných objektov
	1.2.2 Energetická prestavba objektov, budovanie obnoviteľných zdrojov energií
Opatrenie 1.3 Zvýšenie kvality a efektívnosti odpadového hospodárstva	1.3.1 Likvidácia čiernych skládok
	1.3.2 Riešenie problematiky odpadového hospodárstva
Opatrenie 2.1 Vytvorenie podmienok pre rozvoj služieb zameraných najmä na oblasť využitia daností obce	2.1.1 Využívanie tradícií a pôvodným remesiel
	2.1.2 Vybudovanie cyklotrasy
	2.1.3 Podpora ubytovacích kapacít v obci
	2.1.4 Podpora cestovného ruchu – marketingové aktivity
	2.1.5 Podpora rozvoja služieb v obci
Opatrenie 2.2 Podpora ekologického systému hospodárenia	2.3.1 Podpora malých, mladých a rodinných farmárov
	2.3.2 Rozvoj spracovania miestnych produktov, miestna výroba
	2.3.3 Rozvoj regionálneho značenia produktov
Opatrenie 3.1 Podpora poskytovania elektronických služieb v obci	3.1.1 Vzdelávanie pre komunikáciu, osobitne s využitím IT pre samosprávy
	3.1.2 Podpora digitalizácie verejných dokumentov
	3.1.3 Podpora virtualizácie služieb verejnej správy
Opatrenie 3.2 Budovanie voľnočasovej a sociálnej infraštruktúry, zabezpečenie starostlivosti o seniorov a zdravotne ťažko postihnutých, rozvoj bývania	3.2.1 Budovanie a rekonštrukcia športovej infraštruktúry pre deti a dospelých
	3.2.2 Výstavba nájomných bytov
	3.2.3 Poskytovanie opatrovateľskej služby, terénnej služby, osobnej dopravy...
Opatrenie 3.3 Rozvoj vzdelávania, environmentálne vzdelávanie, podujatia	3.3.1 Rekvalifikačné kurzy pre nezamestnaných
	3.3.2 Environmentálne vzdelávanie – separovaný zber odpadu, ochrana životného prostredia
	3.3.3 Organizovanie kultúrnych a športových podujatí a udržanie tradícií

Pri príprave akčného plánu musia byť zodpovedané nasledovné otázky:

- **ČO** – výber jednotlivých krokov

Rozhodnutie o konkrétnych krokoch (aktivitách, projektoch), ktoré je potrebné realizovať so zameraním na stanovené priority

- **KTO** – stanovenie osobnej alebo inštitucionálnej zodpovednosti

Za každý projekt musí niekto (osoba alebo inštitúcia) prevziať osobnú zodpovednosť. Projekty, za ktoré nebude nikto zodpovedný sa nebudú realizovať.

- **KDE** – určenie miesta realizácie

Výber najvhodnejšieho miesta, kde sa projekt bude fyzicky realizovať.

- **KEDY** – určenie času realizácie

Každý projekt treba naplánovať v reálnom čase, a to nie len termínom realizácie, ale aj potrebného časového rozpätia na realizáciu. Všetky projekty nie je možné realizovať naraz, niektoré musia predchádzať a niektoré budú doplnené počas realizácie.

- **KOLKO** – stanovenie náklad

3.3.1 Súhrnný prehľad projektov obce Glabušovce na roky 2023 – 2030

P.č.	Opatrenia	Čas implementácie	Indikátory monitoringu	Predpokladaný objem – v EUR	Zdroj pokrytia
1.	Projektová príprava investičných akcií	2023 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	50 000,00	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
2.	Rekonštrukcia obecného úradu – výmena strechy, zateplenie objektu, prístavba, nadstavba	2023 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
3.	Rekonštrukcia oplotenia pri obecných objektoch (OcÚ, KD, cintorín....)	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
4.	Rekonštrukcia jestvujúcich miestnych komunikácií, výstavba nových miestnych komunikácií a spevnených plôch	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce,	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
5.	Modernizácia verejných priestranstiev v obci	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
6.	Rekonštrukcia, rozšírenie športovo relaxačného areálu v obci	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom, Zlepšenie služieb poskytovaných v oblasti CR	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU

P.č.	Opatrenia	Čas implementácie	Indikátory monitoringu	Predpokladaný objem – v EUR	Zdroj pokrytia
7.	Zabezpečenie starostlivosti o starších občanov, dôchodcov a invalidných dôchodcov, budovanie sociálnej infraštruktúry v obci	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
8.	Obnova a rekonštrukcia budov v majetku obce, zníženie energetickej náročnosti, využívanie obnoviteľných zdrojov energií	2023 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
9.	Výstavba detského ihriska	2023 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
10.	Vybudovanie odvodňovacích rigolov a vjazdov	2023 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
11.	Výstavba nájomných bytov	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
12.	Riešenie problematiky odpadového hospodárstva v obci, zriadenie zberného dvora na separovaný odpad vrátane technického vybavenia, likvidácia čiernych skládok	2023 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU

P.č.	Opatrenia	Čas implementácie	Indikátory monitoringu	Predpokladaný objem – v EUR	Zdroj pokrytia
13.	Rekonštrukcia/modernizácia miestneho rozhlasu	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
14.	Rekonštrukcie obecných objektov (napr. obecná garáž...)	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
15.	Nákup lesnej techniky pre starostlivosť o obecné lesy	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
16.	Rekonštrukcia a výstavba športovej infraštruktúry – futbalové ihrisko so zázemím, U rampový park v obci	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
17.	Rozvoj ľudských zdrojov – requalifikačné kurzy v oblasti PC, jazykov, cestovného ruchu, requalifikácie nezamestnaných pre potreby konkrétnych spoločností	2023 - 2030	Zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom	20 000,00	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
18.	Environmentálne vzdelávanie – separovaný zber odpadu, ochrana životného prostredia	2023 - 2030	Zvýšenie atraktivity obce, Zlepšenie služieb poskytovaných obyvateľom	10 000,00	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
19.	Podpora podnikateľského prostredia priaznivého pre inovácie	2023 - 2030	Tvorba nových pracovných miest	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
20.	Rozvoj partnerstiev obcí (cezhraničná spolupráca, Program Európa pre občanov)	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU, EACEA

P.č.	Opatrenia	Čas implementácie	Indikátory monitoringu	Predpokladaný objem – v EUR	Zdroj pokrytia
21.	Realizácia kultúrno-spoločenských aktivít a športových podujatí (napr. deň obce...)	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	30 000,00	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
22.	Realizácia projektov spolupráce s podnikateľmi (LEADER – MAS)	2023 - 2030	Tvorba nových pracovných miest, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
23.	Príprava a realizácia SMART projektov v partnerstve s okolitými obcami regiónu	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
24.	Modernizácia verejnej správy, zavedenie elektronických prvkov	2023 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU

* odhad rozpočtu bude doplnený po vypracovaní štúdie alebo podrobnej projektovej dokumentácie

3.5. Postup pri implementácii

Realizácia aktivít naplánovaných v PHRSR obce Glabušovce bude vyžadovať úzku spoluprácu obce a miestnych aktérov rozvoja v jednotlivých sektoroch života obce, ako aj spoluprácu starostu obce a poslancov s externými odborníkmi, inštitúciami, orgánmi štátnej správy a regionálnej samosprávy, okolitými obcami a združeniami, ktorých je obec členom. Hlavným koordinátorom aktivít smerujúcich k realizácii strategického cieľa obce v programovom období EU 2021 - 2027 je starosta obce a pracovný tím zostavený za účelom implementácie PHRSR vždy prispôbený zameraniu riešenému projektu. Vypracovaním a schválením výsledného dokumentu proces strategického plánovania nekončí. PHRSR je dokument otvorený a reagujúci operatívne na potrebné zmeny vzniknuté počas programovacieho obdobia. Pracovná skupina pre implementáciu bude okrem implementácie programu plniť aj monitorovaciu úlohu. Obec má reálne skúsenosti s realizáciou investičných a neinvestičných projektov na podporu regionálneho rozvoja. Vzhľadom na nízky počet zamestnancov Obecného úradu bude pri realizácii aktivít spolupracovať s externými spolupracovníkmi. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce bude po schválení obecným zastupiteľstvom zverejnený na web stránke obce a v tlačenej forme bude verejne prístupný na obecnom úrade.

Časový harmonogram

Implementácia opatrení a aktivít nadefinovaných v tomto dokumente je naplánovaná do konca aktuálneho programovacieho obdobia (rok 2027) s výhľadom až do roku 2030, do kedy bude možné ešte ukončovať rozbehnuté projekty. Odhad realizácie PHRSR vychádza zo všeobecne očakávaných zdrojov financovania. Časový harmonogram prípravy a realizácie jednotlivých aktivít bude rozpracovávať Akčný plán, zostavovaný vždy na nasledujúce 2 roky. Každoročne sa Akčný plán bude vyhodnocovať a upravovať podľa aktuálneho stavu realizácie projektov, administratívnych a finančných možností obce.

3.6. Systém monitorovania a hodnotenia

Medzi kľúčové činnosti a procesy nevyhnutné pre správne zabezpečenie implementácie PHRSR patria aj monitorovanie a hodnotenie na úrovni programu i jednotlivých projektov. V procese monitoringu sa uplatňuje **princíp participácie partnerov a verejnosti**. Obec bude mať vytvorený monitorovací výbor, ktorý bude zostavený za účasti partnerov a pracovných skupín. Proces monitorovania a hodnotenia plnenia priorít a cieľov PHRSR bude previazaný s procesom monitorovania a hodnotenia naplňania programového rozpočtu obce v zmysle zákona č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Záverečný účet obce predstavuje vhodný nástroj, ktorý zachytáva nielen naplňanie programového rozpočtu územnej samosprávy, ale i naplňanie implementácie PHRSR vrátane možnosti sledovania definovaných indikátorov. Vzhľadom na túto previazanosť bude systém monitoringu PHRSR využívať najmä „Záverečný účet“, ktorý je každoročne pripravovaný a schvaľovaný Obecným zastupiteľstvom. Monitorovanie splnenia programu obce je možné na základe vyhodnotenia výsledkov ukazovateľov za jednotlivé cieľové oblasti. Indikátory budú presne stanovené v jednotlivých realizačných projektoch.

Rámcové merateľné ukazovatele:

Špecifický cieľ	Ukazovateľ – cieľová hodnota	Časový bod monitorovania
dobudovanie chýbajúcej rekonštrukcia existujúcej infraštruktúry ohľadom na ochranu životného prostredia	<ul style="list-style-type: none"> • napojenie obyvateľov na inžinierske siete (%) • rekonštruované obecné budovy (m², počet vymenených okien, množstvo ušetrenej energie na vykurovanie) • km opravených/novostavaných chodníkov, km novostavaných cyklistických chodníkov a km opravených/novostavaných miestnych komunikácií, • rozšírenie inžinierskych sietí (merná jednotka: km a napojenie obyvateľstva v %) • napojenosť obyvateľstva na verejnú kanalizačnú sieť (v %) • miera využívania obnoviteľných zdrojov energie (v %) • množstvo odpadu pozbieraného separovane (druh/t) • množstvo recyklovaného odpadu (t) • množstvo vytvoreného komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/rok/obyv.) • množstvo biologického odpadu (t) • počet vysadených stromov a kríkov • výmera novovytvorenej verejnej zelene (m²) • zvýšenie investičnej činnosti v obci (v %) • úspešnosť realizácie projektových zámerov (%) 	1x ročne
využitie daností obce, rozvoj podnikania	<ul style="list-style-type: none"> • počet vytvorených pracovných miest v súkromnom sektore • počet zavedených nových výrobných činností • počet inovovaných technológií • zvýšenie produktivity práce • zvýšenie konkurencieschopnosti podnikov • miera nezamestnanosti (v %) • miera ekonomickej aktivity (v %) • zvýšená návštevnosť obce turistami (počet turistov) • úspešnosť realizácie projektových zámerov (%) 	1x ročne
zvýšenie kvality verejných služieb vo verejnej správe, školstve, sociálnej starostlivosti, kultúre, športe a bývaní	<ul style="list-style-type: none"> • počet detí v MŠ a ZŠ • počet stoličiek a postelí v oblasti sociálnych služieb • zvýšenie investičnej činnosti v obci (v %) • príjmová úroveň domácností a kúpna sila obyvateľstva • úspešnosť realizácie projektových zámerov (%) • tvorba projektov v oblasti rozvoja ľudských zdrojov, percento úspešnosti projektov (v %) • štruktúra obyvateľstva z hľadiska vzdelanosti a kvalifikácie (v %) • zvýšená zamestnanosť (%) • počet, kvalita a využiteľnosť sociálnych služieb • počet novopostavených bytov a domov • úspešnosť realizácie projektových zámerov (%) 	1x ročne

Hodnotenie predstavuje proces, ktorý systematicky skúma prínos z realizácie PHRSR a jeho súlad s cieľmi stanovenými v PHRSR a analyzuje účinnosť realizačných procesov a vhodnosť

nastavenia jednotlivých opatrení a pripravuje odporúčania na zvýšenie ich efektívnosti. Počas programového obdobia (roky 2021 – 2027) sa odporúča vykonávať priebežné hodnotenia a po ukončení programového obdobia, tzv. následné hodnotenie. Výsledky sa zverejňujú podľa platných predpisov o prístupe k informáciám. Proces hodnotenia z hľadiska jeho vykonávania je rozdelený na interné a externé hodnotenie. Pri internom hodnotení je v procese hodnotenia realizovaný vlastnými (internými) kapacitami subjektu zodpovedného za administratívne zabezpečenie realizácie PHRSR, naopak na externom hodnotení sa podieľa externý subjekt (iná právnická alebo fyzická osoba).

Priebežné hodnotenie

Proces priebežného hodnotenia má formu série hodnotení, ktorých cieľom je kontinuálne počas implementácie Programu skúmať rozsah, do akého sa využili prostriedky, skúmať efektívnosť a účinnosť programovania a sociálno-ekonomický dopad. Zároveň identifikuje faktory, ktoré prispeli k úspechu alebo neúspechu implementácie Programu vrátane udržateľnosti a identifikovania vhodných postupov. Hodnotenie sa vykonáva systematicky a priebežne počas celého trvania Programu. Priebežné hodnotenia sa bude vykonávať raz ročne. Základnými podkladmi pre prípravu hodnotenia sú monitorovacie správy projektov realizovaných v rámci príslušného PHRSR. Priebežné správy o implementácii sú predkladané obecnému zastupiteľstvu.

Následné hodnotenie

Následné hodnotenie skúma rozsah, v akom sa využili zdroje, účinnosť a efektívnosť programovania a sociálno-ekonomický vplyv. Následné hodnotenie určí faktory, ktoré prispeli k úspechu alebo neúspechu vykonávania PHRSR a určí osvedčené postupy. Výstupom následného hodnotenia je Záverečná správa o hodnotení PHRSR obce Glabušovce. Hodnotiace obdobie pri následnom hodnotení predstavuje obdobie celej realizácie PHRSR, tzv. programové obdobie.

4. Finančná časť

Finančný plán predstavuje východiská pre financovanie PHRSR obce Glabušovce na roky 2023 - 2030. Východiskami pre stanovenie finančného rámca PHRSR sú indikatívne finančné požiadavky pre realizáciu konkrétnych projektov. Podrobnejšie informácie o finančnom zabezpečení realizácie konkrétnych projektových návrhov, v súlade s kompetenciami samosprávy, budú súčasťou projektového zásobníka.

V súlade so Zákonom o podpore regionálneho rozvoja (Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov) je regionálny rozvoj na území SR financovaný z viacerých zdrojov, z ktorých hlavnými zdrojmi sú:

- zo štátneho rozpočtu vrátane finančných prostriedkov z rozpočtovej kapitoly Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo investícií“) a z rozpočtových kapitol iných ministerstiev,
- zo štátnych účelových fondov,
- z rozpočtov vyšších územných celkov,
- z rozpočtov obcí,
- z prostriedkov fyzických osôb,
- z prostriedkov právnických osôb,
- z úverov a príspevkov medzinárodných organizácií,

- z prostriedkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi Slovenskou republikou a inými štátmi,
- z iných prostriedkov, ak to ustanoví osobitný predpis.

Doplňkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú finančné prostriedky z fondov Európskej únie poskytované podľa osobitných predpisov.

Európsky fond regionálneho rozvoja (ERRR)

Európsky fond regionálneho rozvoja (ERRR) sa zameriava na posilnenie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti v Európskej únii odstraňovaním nerovností medzi jej regiónmi. Je jedným z hlavných nástrojov financovania európskej politiky súdržnosti. Jeho cieľom je pomôcť pri znižovaní rozdielov v úrovni

rozvoja európskych regiónov a obmedziť nedostatočný rozvoj najviac znevýhodnených regiónov. Osobitná pozornosť sa venuje regiónom, ktoré trpia vážnymi a trvalými prírodnými alebo demografickými nedostatkami, ako napríklad najsevernejšie regióny s veľmi nízkou hustotou zaľudnenia a ostrovné, cezhraničné a hornaté regióny.

Európsky sociálny fond plus (ESF+)

Európsky sociálny fond+ má zohrať dôležitú úlohu pri vykonávaní akčného plánu o európskom pilieri sociálnych práv a pri riešení sociálno-ekonomických dopadov pandémie nového koronavírusu. Je vnímaný ako hlavný nástroj EÚ na investovanie do ľudí a na riešenie existujúcich nerovností. K osobitným cieľom ESF+ patria:

- podpora oblasti politiky zamestnanosti a mobility pracovnej sily, vzdelávania a sociálneho začlenenia, konkrétne pomocou pri odstraňovaní chudoby, čím sa prispieva k vykonávaniu Európskeho piliera sociálnych práv,
- podpora digitálnej a ekologickej transformácie, tvorba pracovných miest na základe zručností pre inteligentnú špecializáciu a zlepšenie systémov vzdelávania a odbornej prípravy,
- podpora dočasných opatrení za výnimočných alebo nezvyčajných okolností (napr. financovanie režimov skráteného pracovného času bez vyžadovania ich spojenia s aktívnymi opatreniami alebo umožnenie prístupu k zdravotnej starostlivosti aj tým, ktorí nie sú priamo zraniteľní zo sociálno-ekonomického hľadiska).

Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027

Základný strategický dokument s celoštátnym dosahom. Pre programové obdobie 2021 – 2027 sa stanovilo päť osobitných cieľov politiky súdržnosti EÚ:

1. **Inteligentnejšia Európa** – pomoc zameraná na rozvoj vedy, výskumu, budovanie inteligentných miest a regiónov, digitálne riešenia pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy, rozvoj malého a stredného podnikania, rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie a zvyšovanie digitálnej pripojiteľnosti
2. **Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa** – pomoc zameraná na zlepšenie energetickej efektívnosti, OZE, dostupnosť pitnej vody a dobudovanie kanalizácie, zlepšenie odpadového hospodárstva, podporu mestskej mobility vr. cyklo dopravy, ochranu prírody
3. **Prepojenejšia Európa** – pomoc zameraná na dobudovanie diaľnic a rýchlostných ciest, modernizáciu železníc, vodnej infraštruktúry a zlepšenie regionálnej dostupnosti
4. **Sociálnejšia Európa** – pomoc zameraná na podporu vzdelávania, zdravotníctva, trhu práce, sociálnych služieb
5. **Európa bližšie k občanom** - pomoc zameraná na podporu udržateľného cestovného ruchu, regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, zveľadenie kultúrneho dedičstva

Operačný program Slovensko – bol schválený Európskou komisiou 22.11.2022. Bude jeden operačný program, s jednými pravidlami, metodikou a manažmentom, mal by priniesť výrazné zjednodušenie využitia eurofondov.

Konkurencieschopnejšie a inteligentnejšie Slovensko

1,9 miliardy eur

Ide o európsky cieľ politiky 1: Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa

Investície sú zamerané na podporu vedy, výskumu a inovácií, digitalizáciu, posilnenie malých a stredných podnikov, rozvoj zručností a digitálnu pripojiteľnosť.

Zelenšie Slovensko

4,2 miliardy eur

Ide o európsky cieľ politiky 2: Zelenšia, nízkouhlíková Európa

Investície podporia energetickú efektívnosť, znižovanie emisií skleníkových plynov, energiu z obnoviteľných zdrojov a uskladňovanie energie reflektujúc aj globálnu situáciu a potrebu znižovania závislosti slovenskej ekonomiky na energetických zdrojoch z Ruska. Taktiež sa podporia investície na adaptáciu na zmenu klímy, prístupu k vode, na posilnenie ochrany prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, ako aj udržateľnú mestskú mobilitu.

Podstatná časť zdrojov z nových eurofondov pôjde na ochranu prírody a životného prostredia. Na ochranu prírody a biodiverzity je vyčlenených 721 miliónov eur, najmä na podporu chránených častí prírody a krajiny (248 mil. eur) a prieskum, sanáciu a monitorovanie environmentálnych záťaží (239 mil. eur). Pre zdravší život v mestách a obciach budú dôležité investície do udržateľnej mestskej mobility (891 mil. eur), medzi nimi aj investície do ekologickej verejnej dopravy (491 mil. eur) a cyklodopravy (100 mil. eur).

Prepojenejšie Slovensko

2 miliardy eur

Ide o európsky cieľ politiky 3: Prepojenejšia Európa

Podporíme rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej transeurópskej dopravnej siete, ako aj vnútroštátnu, regionálnu a miestnu mobilitu.

Významná časť nových eurofondov je určená na riešenie problémov, ktoré boli v minulosti zanedbávané – budovanie a opravy ciest I. triedy (241 mil. eur), ciest II. a III. triedy (169 mil. eur) a rekonštrukcie miestnych komunikácií (62 mil. eur).

Sociálnejšie a inkluzívnejšie Slovensko

3,3 miliardy eur

Ide o európsky cieľ politiky 4: Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa (3,3 mld. EUR)

Investíciami podporíme prístupný trh práce, kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, získanie zručností pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu na základe potrieb trhu práce, aktívne začlenenie a podporu dostupných sociálnych služieb pre znevýhodnené a najodkázanejšie skupiny obyvateľstva, vrátane marginalizovaných rómskych komunít, rodinné poradne, ako aj podporu sociálnych inovácií a potravinovú a materiálnu pomoc pre najodkázanejšie osoby.

Európa bližšie k občanom

400 miliónov eur

Ide o európsky cieľ politiky 5: Európa bližšie k občanom

Investíciami podporíme hospodársky, sociálny a environmentálny rozvoj na regionálnej a miestnej úrovni integrovaným prístupom, a to aj prostredníctvom podpory kultúry a prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu, verejných športovísk a bezpečnosti v regiónoch Slovenska.

Fond na spravodlivú transformáciu

Špecifickým cieľom v novom programovom období je Fond spravodlivej transformácie, ktorý pomôže riešiť sociálne, hospodárske a environmentálne dôsledky regiónom, ktorých sa týka prechod na uhlíkovú neutralitu. Z balíka 441 mil. eur môžu čerpať región horná Nitra, Košický a Banskobystrický kraj.

Celková výška zdrojov z fondov EÚ pre Program Slovensko je 12,594 mld.

Program rozvoja vidieka 2021 – 2027 je dokumentom, na základe ktorého bude poskytovaná pomoc z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka v programovacom období 2021 – 2027 – bude doplnené po schválení programu.

Spoločná poľnohospodárska politika podporuje dynamický rozvoj a hospodársku životaschopnosť vidieckych oblastí prostredníctvom financovania a opatrení, ktoré podporujú rozvoj vidieka. Rozvoj vidieka je „druhým pilierom“ spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP), ktorý posilňuje „prvý pilier“ podpory príjmov a trhových opatrení, a to prehĺbovaním sociálnej, environmentálnej a hospodárskej udržateľnosti vidieckych oblastí. SPP prispieva k udržateľnému rozvoju vidieckych oblastí prostredníctvom troch dlhodobých cieľov:

- podporovať konkurencieschopnosť poľnohospodárstva a lesného hospodárstva;
- zabezpečiť udržateľné hospodárenie s prírodnými zdrojmi a opatrenia v oblasti klímy;
- dosiahnuť vyvážený územný rozvoj vidieckych hospodárstiev a komunít vrátane vytvárania a udržiavania pracovných miest.

Miestny rozvoj riadený spoločnosťou

V priebehu minulých 20 rokov sa prístup LEADER (1) v oblasti miestneho rozvoja riadeného spoločnosťou (CLLD) – založený na skúsenostiach iniciatívy financovanej zo štrukturálnych fondov EÚ, ktorý mal pomôcť zúčastneným stranám vo vidieckych oblastiach zhodnotiť dlhodobý potenciál ich miestneho regiónu – ukázal ako efektívny a účinný nástroj pri uskutočňovaní rozvojových politík. Európska komisia podporuje túto realizačnú metódu aj prostredníctvom ďalších iniciatív Spoločenstva, akými sú iniciatívy URBAN (2) a EQUAL (3). Pokiaľ ide o prístup LEADER, ktorý EÚ sústavne podporuje od roku 1991, tento prístup sa stal dôležitým prvkom rozvojovej politiky vidieka a je akceptovaný v celej Európe. Od roku 2007 je miestny rozvoj nástrojom uskutočňovania politiky aj v odvetví európskeho rybného hospodárstva. Návrh nariadenia o budúcom nástroji CLLD sa zakladá na prístupe LEADER a týka sa všetkých fondov začlenených do spoločného strategického rámca – Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky sociálny fond (ESF), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), Európsky fond námorného a rybného hospodárstva (EFNRH) a Kohézny fond (KF) – na programové obdobie rokov 2014-2020 (fondy SSR).

CLLD je nástroj, ktorý sa má využívať špeciálne na subregionálnej úrovni a ktorý dopĺňa ďalšiu rozvojovú podporu na miestnej úrovni. CLLD môže mobilizovať a zapájať miestne spoločnosti a organizácie, aby prispeli k dosiahnutiu cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, v oblasti podpory územnej súdržnosti a dosahovania konkrétnych politických cieľov.

Hlavné ciele návrhu Komisie sú zjednodušiť a rozšíriť využívanie nástroja CLLD ako rozvojového nástroja. Návrhy CLLD budú:

- vyzývať miestne spoločnosti, aby vytvárali integrované prístupy zhora nadol v podmienkach, keď treba reagovať na územné a miestne problémy, ktoré si vyžadujú štrukturálnu zmenu;
- budovať kapacity spoločnosti a podporovať inovácie (vrátane sociálnych inovácií), podnikanie a možnosti zmien podporou rozvoja a objavovaním nevyužitého potenciálu v rámci spoločností a území;

- podporovať vlastníctvo na úrovni spoločenstva zvyšovaním účasti v rámci spoločenstiev a budovať zmysel pre zapojenie sa a vlastníctvo, ktoré zvyšujú účinnosť politik EÚ; a
- pomáhať viacúrovňovej správe poskytnutím spôsobu, ktorým sa miestne spoločenstvá budú v plnej miere podieľať na určovaní charakteru realizácie cieľov EÚ vo všetkých oblastiach.

Programy DG HOME – Azylového, migračného a integračného fondu, Fondu pre vnútornú bezpečnosť a Nástroja finančnej podpory riadenia hraníc a vízovej politiky – riadiacim orgánom je Ministerstvo vnútra SR

Programy územnej spolupráce

Cezhraničná spolupráca

- Interreg VI Slovensko – Česko – riadiacim orgánom je MIRRI
- Interreg VI Slovensko – Rakúsko – riadiacim orgánom je MIRRI
- Interreg VI Maďarsko – Slovensko – národným orgánom je MIRRI
- Interreg VI Poľsko – Slovensko – národným orgánom je MIRRI
- Interreg VI-A NEXT – Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – Ukrajina – národným orgánom je MIRRI

Nadnárodná spolupráca

- Interreg Dunajský nadnárodný program 2021 – 2027 – národným kontaktným bodom je MIRRI
- Program Interreg Stredná Európa 2021 – 2027 – národným kontaktným bodom je MIRRI

Medziregionálna spolupráca

- Interact IV – národným kontaktným bodom je MH SR
- Interreg Europe 2021 – 2027 – národným kontaktným bodom je MH SR
- URBACT IV – národným kontaktným bodom je MDV SR
- Program spolupráce ESPON 2030 – národným kontaktným bodom je MDV SR

Programy priamo riadené Európskou komisiou pre programové obdobie 2021 – 2027

Prijatím viacročného finančného rámca v decembri pre programové obdobie 2021-2027 Európska únia potvrdila, že počítá so zachovaním viacerých priamo riadených programov akými sú Horizont Europe, LIFE, Kreatívna Európa, Nástroj na prepájanie Európy (CEF) a Erasmus+. Avšak v dôsledku nových výziev, ktorým čelí Európa, ako sú najmä pandémie COVID-19 alebo migrácia, vzniká potreba financovania nových oblastí, a to prostredníctvom nových priamo riadených programov Európskou komisiou. K takýmto programom patrí: program Jednotný trh, program Digitálna Európa, program EU4Health alebo program rescEU.

Nový program EU4Health poskytne na základe skúseností získaných počas pandémie COVID-19 pevný základ pre činnosť EÚ v oblasti zdravia. V oblasti výskumu a inovácie bude program Horizont Europe ťažiť zo zvýšeného financovania, a to hneď ako bude k dispozícii financovanie z Plánu obnovy prostredníctvom nástroja NextGenerationEU. Výrazne sa posilnila aj podpora zvládania migrácie a riadenia hraníc, a to aj s cieľom do roku 2027 financovať až 10 000 príslušníkov pohraničnej stráže pre Európsku agentúru pre pohraničnú a pobrežnú stráž. V oblasti bezpečnosti a obrany sa zriadi nový Európsky obranný fond na podporu konkurencieschopnosti, efektívnosti a inovačnej kapacity obrannej, technologickej a priemyselnej základne EÚ. Posilnia sa aj programy pre mladých ľudí, ako je Erasmus+ a Európsky zbor solidarity, pričom sa očakáva, že v priebehu nového viacročného finančného rámca sa počet účastníkov na programe Erasmus+ až stonásobí.

Externé finančné zdroje

- granty EHP a Nórska - www.eeagrants.sk

- Programy EÚ: WIFI 4 EU, Európa pre občanov, Interreg Europe, Program cezhraničnej spolupráce Maďarská republika - Slovenská republika, ESPON, INTERACT
- Nadácie (napr. Nadácia Slovenskej sporiteľne, Nadácia SPP, Nadácia ZSE, Nadácia Ekopolis, Nadácia ESET, Nadácia Orange)
- Grantové programy Visegradfund
- Program Stredná Európa, ETC Dunaj
- Podpora bývania – www.sfrb.sk
- Environmentálny fond – www.envirofond.sk

Finančný plán programu

Jednou z kľúčových otázok pre realizáciu programu rozvoja je schopnosť obce Glabušovce v priebehu jeho realizácie zaistiť zdroje potrebné na jeho financovanie. Tieto zdroje vznikajú vo viacerých sférach – v súkromnom sektore, verejnej správe, prostriedky Európskej únie. Dôležitým zdrojom budú vlastné prostriedky určené na spolufinancovanie projektov. V dôsledku absencie nevyhnutných podkladových údajov pre stanovenie finančného rámca, v ktorom by sa mal program rozvoja v strednodobom horizonte pohybovať, nie je možné stanoviť výšku prostriedkov potrebnú na realizáciu jednotlivých opatrení a aktivít. Táto časť bude konkretizovaná v závislosti od reálneho čerpania finančných príspevkov zo štrukturálnych fondov a možností obecného rozpočtu.

ZÁVER

Aj keď v zmysle zákona č. 539/2008 Z.z o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov je PHRSR podmienkou pre získanie zdrojov zo štátneho rozpočtu a doplnkových zdrojov pre rozvojové projekty obce bola jeho aktualizácia motivovaná predovšetkým potrebou koncepčného riadenia v obci Glabušovce v snahe čo najefektívnejšie riešiť problémy a výzvy rozvoja obce. Príprava PHRSR je pomerne zložitá cesta, ktorá vyžaduje určitú vopred stanovenú postupnosť krokov, ktoré na seba logicky nadväzujú a predovšetkým zapojenie všetkých aktérov rozvoja obce do spoločného plánovania tak, aby bol maximálne využitý potenciál územia na dosiahnutie ekonomickej, kultúrnej a spoločenskej prosperity celej obce pri akceptovaní princípov udržateľného rozvoja.

Cieľom programu nie je vyriešiť všetky problémy, ktoré sa v obci vyskytujú, ale načrtnúť smer, ktorý vytvorí vhodné podmienky pre ich riešenie. Spracovaný dokument predstavuje súčasný stav i perspektívy rozvoja obce, ktorá sa snaží zlepšiť životné podmienky svojich občanov. Danosti obce ponúkajú možnosti jej rozvoja, čo podporujú prírodné danosti obce. Najväčšou devízou obce sú však jeho obyvatelia, ktorí z veľkej časti majú o život vo svojej obci záujem a na jej rozvoji sú ochotní participovať.

Hlavným cieľom PHRSR obce je zlepšiť kvalitu života občanov, vytvoriť podmienky pre ekonomický rozvoj a presadzovať koncept udržateľného rozvoja obce. Veríme, že v spolupráci s vedením obce sa obyvateľom tohto územia podarí tento cieľ zrealizovať aj vďaka získavaniu finančných prostriedkov z verejných i neverejných zdrojov.

Zoznam použitej literatúry

- Kamasová Marta, Ďurdík Tibor: 700 rokov od prvej písomnej zmienky, Obecný úrad v Glabušovciach, Štátny okresný archív vo Veľkom Krtíši, Hontiansko-novohradské osvetové stredisko vo Veľkom Krtíši
- Kolektív (1997): Kraje a okresy Slovenska, Q111, Bratislava
- Lukniš a kol. (1972): Slovensko – Príroda, Obzor, Bratislava
- Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR (2007): Národný strategický referenčný rámec, Bratislava
- Štatistický úrad SR (2013): Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011
- VUC BBSK (2004): Program sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja, Banská Bystrica,
- VUC BBSK (2006): Územný plán Veľkého územného celku Banskobystrický kraj, Banská Bystrica, Ministerstvo životného prostredia SR (2001): Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001, Bratislava
- Štatistický úrad SR (2012): Štatistická ročenka regiónov SR, Bratislava
- Slovenská akadémia vied (1977): Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I., VEDA, Bratislava
- Slovenská akadémia vied (1977): Vlastivedný slovník obcí na Slovensku II., VEDA, Bratislava
- Slovenská akadémia vied (1978): Vlastivedný slovník obcí na Slovensku III., VEDA, Bratislava
- Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody A-J (1967): Súpis pamiatok na Slovensku, Obzor, Bratislava
- Peter Sule, Peter Sule ml. (2005): Encyklopédia miest a obcí Slovenska, PS-LINE, s.r.o. Lučenec
- Anton Hupka (2005): Literárno-vlastivedné rozhľady po Veľkokrtíšskom regióne, Spoločnosť A.H. Škultétyho Veľký Krtíš
- Jaroslava Michalová, Pavel Michal (1980): Geografia okresu Veľký Krtíš, Osveta Martin
- ARCH-EKO Banská Bystrica (1992): ÚPD VÚC okres Veľký Krtíš
- Galábocs 1297 - 1997
- Štátny archív Banská Bystrica, pobočka Veľký Krtíš
- Archív obce
- Archív spracovateľa
- Dostupné web stránky